

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

CONTENTS

ARTICLES

- Milorad Živanović, Ph. D. Efficiencies of Valid Condition by Modification
of Legal Works / 479
- Slaven Bačić, LL. M. The Form of Legal Transactions According to
the Statute of Subotica From 1779 / 488

DISCUSSIONS

- Vojin Mišić, LL. M. Position and Authority of a Damaged as a
Prosecutor / 495

HISTORY OF LAW

- Željko Fajfrić, Ph. D. The 70th Anniversary of Passing Russian
SFSR Criminal Legal Code / 504

CHRONICLE / 510

CASE LAW

- Civil Law / 512

NOTICES

- From the Meeting of the Managing Board of the Vojvodina Bar Association / 515

CONTENTS OF „GLASNIK” IN 1997 / 518

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Косџа Мајински (1928—1932), др Никола Николић (1933—1936), др Василије Сџанковић (1936), др Славко М. Бирић (1937), Владимир К. Хаџи (1937—1941), Милорад Бојић (1952—1972), Сава Савић (1973—1987), Мирослав Здјелар (1987—1994)

Уређивачки одбор

СЛОБОДАН БЕЉАНСКИ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Веї, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Јанко Кубињец, адвокат у Бачком Петровцу, др Желько Фајфрић, адвокат у Шиду, др Славен Бачић, адвокат у Суботици, Предрај Веселиновић, адвокат у Новом Саду

Технички уредник

Мирјана Јовановић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. Телефон: 021/29-459, 21-235
Рукописи се не враћају

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXIX
Књига 57

Нови Сад, децембар 1997
Број 12

ЧЛАНЦИ

УДК 347.441.22

Др Милорад Живановић

професор Правног факултета Универзитета у Бања Луци

ДЕЈСТВА ПУНОВАЖНОГ УСЛОВА КОД МОДИФИКАЦИЈЕ ПРАВНИХ ПОСЛОВА*

САЖЕТАК: У раду се обрађују правна дејства правних послова који су закључени под одложним и раскидним условом. Посебно су анализирани ситуације остварења и неостварења услова, као и проблем ретроактивности дејства одложног услова. Презентирана су и решења из упоредног права, али и примери из судске праксе.

Кључне речи: дејства услова, правни посао, испуњење, време пенденције, ретроактивност.

Правни послови се изузев налога и рока могу модификовати, тј. учинити зависним и од услова, као будуће неизвесне чињенице од чијег наступања или ненаступања зависи дејство правног посла. Овај рад је управо посвећен овим дејствима.

I. ДЕЈСТВА ОДЛОЖНОГ УСЛОВА

A) Време ишчекивања остварења односно неостварења услова (*pendente condicione*)

У фази неизвесности, док се још не зна да ли ће се услов остварити: услов виси, лебди (*pendente condicione*), а странке су од самог

* Рад примљен: 23. IX 1997.

закључења правног посла са њим везане те се ниједна не може једнострано повући. Право које је предмет правног посла и даље припада преносиоцу — он је поверилац, власник. Продавац, пошто је и даље власник, има право да и даље ствар употребљава, да прибира плодове, да подиже својинске и посесорне тужбе (и против стицаоца), да прекине рок одржаја, да предузима акте управљања. Продавац не сме ништа учинити што би угрозило права стицаоца у случају да се услов оствари, иначе дугује накнаду штете.¹ Продавац може своје условно право отуђити, тј. пренети на другога и оптеретити га хипотеком или ручном залогом, али судбина ових располагања зависи од остварења услова. Цедент који се обавезао под одложним условом може располагати правом, али та располагања такође зависе од остварења услова. Ако би продавац умро за време пенденције, прешла би његова позиција на његове наследнике. То је изричито регулисано у § 900. Аустријског грађанског законика. Иако Закон о облигационим односима о томе не говори, сматрамо да таква одредба вреди као опште правило имовинског права.

Једно од основних правила је да онај који се обавезао под одложним условом није постао дужник пре испуњења услова. Имајући ово у виду, спорно је, бар на први поглед, да ли се оно што је дато или плаћено за време пенденције може тражити назад пре испуњења услова. Тако, на пример, даћу то 1000 динара ако положиш испит. Ако би дужник у овом примеру платио 1000 динара пре испита, могао је по правном правилу из § 1434. Аустријског грађанског законика тражити повраћај те суме. Наведено правно правило гласи: „Повраћај онога што је плаћено може се и онда захтевати, ако је дуг ма на који начин још неизвесан, или ако он зависи од испуњења каквог природног услова...” Међутим, Закон о облигационим односима нема такве одредбе, па се поставља питање како ће поступити онај који се обавезао под одложним условом, а платио је у време пенденције и хоће да му се пре остварења услова врати плаћена сума.

Према чл. 211. Закона о облигационим односима „Ко изврши исплату знајући да није дужан платити, нема право да захтева враћање, изузев ако је задржао право да тражи враћање или ако би платио да би избегао принуду.” Према томе, онај који се обавезао под одложним условом знао је да није ништа дужан за време пенденције. Због тога, ако је у то време платио, не би могао плаћено тражити назад, осим у случају резервације или избегавања принуде.²

¹ Др Обрен Сijanковић: Правни посао, Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада, Том други М—Р, Службени лист СФРЈ, Београд, 1978, стр. 1078; Др Обрен Сijanковић—др Владимир В. Водинелић: Увод у грађанско право, Номос, Београд, стр. 189.

² Закон о облигационим односима изричито не регулише принуду, иако је спомиње, на пример, у члановима 202. и 211. У чл. 60. Закон о облигационим односима говори о принуди и претњи, али то нису синоними. Принуда је довршена претња.

Ако се не може тражити назад оно што је плаћено за време пенденције, поставља се питање да ли се та сума може тражити након што се услов не оствари. У овом се случају повраћају исплаћеног противи одредба чл. 211. Закона о облигационим односима. Међутим, по нашем мишљењу такво је решење неприхватљиво, а одговор на ово питање би требало потражити међу другим одредбама Закона о облигационим односима.

Према чл. 74. ст. 1. Закона о облигационим односима, уговор који је закључен под одложним условом није уопште ни настао, па према томе не постоји чак ни правни основ за давање под одложним условом.

У чл. 210. ст. 1. и 2. Закона о облигационим односима одређује се да је сваки стицалац дужан вратити онај део имовине другог лица који је прешао у његову имовину, ако тај прелаз нема основа у неком правном послу или у закону. Према томе, по овој општој одредби било би могуће тражити назад оно што је плаћено у време пенденције. Томе се, према нашем мишљењу не противи ни одредба чл. 211. Закона о облигационим односима. Наиме, у чл. 211. Закона о облигационим односима онемогућава се враћање плаћеног само у случају кад неко изврши исплату знајући да није дужан платити. У овом се случају има у виду безусловна исплата. Међутим, сасвим је друкчија ситуација кад исплату врши онај који се обавезао под одложним условом. Он можда и зна да није дужан платити, али из својих посебних побуда врши исплату. И у овој ситуацији плаћање није безусловно, него условно. Знање о презентном непостојању дуга не може брисати услов, и то чак једнострано брисати.

Онај који се под одложним условом обавезао да нешто плати није постао дужник пре наступања услова, као што ни онај који је под одложним условом пренео власништво није правно престао бити власник.

На крају, можемо закључити, да се оно што је дато или плаћено за време пенденције може тражити назад пре испуњења услова, као и то да се може тражити назад оно што је дато или плаћено у случају ако се услов није остварио.

У времену ишчекивања остварења услова (*pendente condicione*) стицалац још није титулар права, па га стога не може ни вршити. Тако, на пример, не може наплатити потраживање, не може употребљавати ствар ни прибирати плодове, ни подизати својинске и посесорне тужбе. Међутим, стицалац ипак има једно „евентуално право”, „право у зачетку” и може предузимати радње за очување тог права, као нпр.: прекинути рок застарелости односно одржаја, уписати свој наслов у земљишне књиге. Он може и располагати тим правом, али је судбина тих располагања неизвесна и зависи од остварења услова. Ако би стицалац умро за време пенденције, његови наследници не ступају на његово место. Ово је супротно од правног правила из § 900. Аустријског грађанског законика којим је одређено да „право

обећано под одложним условом прелази и на наследнике". Наиме, ово правило не важи дословно код правних послова *mortis causa* који су закључени под одложним условом. Ако је некоме остављено нешто „под одложним условом, потребно је да лице, коме је завештано, преживи испуњење услова, и да је при испуњењу истога способно наследити" (§ 703. АГЗ). Због тога, ако стицалац умре у време пенденције, тада његови наследници не ступају на његово место.

Б) Дејства остварења услова

Остварењем одложног услова окончава се време ишчекивања остварења услова и успоставља се фаза извесности: правни посао производи дејства на која је био управљен. Ако је реч о цесији, потраживање прелази на стицаоца (цесионара) те он сада може захтевати његово извршење; ако је у питању купопродаја, купац има право да захтева предају ствари (упис у земљишне књиге ако су у питању непокретности), чиме постаје власник са свим прерогативима права својине (употреба ствари, прибављање плодова, подношење својинских и посесорних тужби, предузимање аката располагања и управљања). Располагања која је у међувремену вршио стицалац консолидована су и постају коначна.³

У нашем позитивном праву, ако је правни посао закључен под одложним условом, па се услов испуни, правни посао делује од тренутка његовог закључења, осим ако из закона, природе посла или воље страна не проистиче нешто друго (чл. 74. ст. 2. ЗОО).⁴ То значи да одложни услов има *ретроактивно дејство*, *ex tunc*, тј. да наступањем одложног услова правни посао дејствује од момента закључења правног посла, а не од тренутка наступања услова.

Наше је мишљење да је боље досадашње решење које је постојало у нашем праву, да одложни услов по сили закона нема ретроактивно дејство, а да се странкама даје могућност, кад то одговара њиховој вољи, или када то произилази из природе правног посла, да уговоре ретроактивно дејство одложног услова. Тај њихов споразум би имао само облигационо, а не стварноправно дејство. Уговарање ретроактивног дејства услова не може бити на штету трећих лица. Тако, на пример, ако је условним преношењем својине уговорено да

³ Др Обрен Сijanковић: Правни посао, Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада, Том други М—Р, Службени лист СФРЈ, Београд, 1978, стр. 1079.

⁴ Наше старије право узимало је да испуњење одложног услова нема повратно дејство. (Др Михаило С. Сijулар: Грабанско право, Општи део, „Савремена администрација", Београд, 1962, стр. 162); То је у чл. 568. изричито и прописао Општи имовински законик за Књажевину Црну Гору: „Пошто се испуни одложни услов (940) узимље се да је дуг, који потјече из уговора, тек тим часом добио своју снагу ако сам уговор или друге прилике не показују да је другачија била намјера уговорилаца..."

Српски грабански законик нема одредби о дејству одложног услова.

плодови које ствара да у међувремену док се услов не испуни припадну стицаоцу, онда стварноправна судбина плодова није промењена. Плодови и даље остају у својини продавца, јер је он за себе задржао право својине док се не плати цена, али се он облигационоправно обавезао да ће их пренети у својину стицаоца.⁵

Према чл. 1179. Француског грађанског законика остварење услова такође има повратно дејство, тј. делује од дана закључења уговора. То значи да сви послови које је преносилац у међувремену закључио губе важност, како послови располагања тако и послови управљања. Преносилац би био дужан да преда све плодове које је ствар дала у међувремену (односно да накнади њихову вредност). Преносилац би такође био дужан да плати и накнаду за употребу ствари (при чему би имао право на накнаду за учињене трошкове. Ризик случајне пропасти ствари не би сносио продавац већ купац (стицалац), јер се сад сматра да је у то време власник био он. Међутим, закон поставља једно велико ограничење прописујући да ризик случајне пропасти ствари сноси продавац, дакле преносилац (чл. 1182). У теорији и пракси влада другачији став. Наиме, нико и не помишља да би преносилац дуговао накнаду за употребу ствари, а владајуће је схватање да не дугује ни плодове (њихову вредност) и да послови управљања које је предузео (закуп) важе и везују и стицаоца. Овако схваћеном ретроактивношћу могу се објаснити следећа правила:

1. уговор веже одмах и *pendente condicione* ниједна странка се не може једнострано повући,

2. повећање вредности ствари по закључењу уговора је у корист стицаоца,

3. акти располагања учињени *pendente condicione* од стране преносиоца падају (до овог резултата се долази и без ретроактивности, применом правила *Nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*).⁶

Према Француском грађанском законнику, ако је уговор закључен под негативним условом, услов је остварен ако је предвиђено време истекло а догађај није наступио. Сматраће се да је услов остварен и пре истека тога времена ако је постало извесно да догађај неће наступити. Ако време није одређено, услов је остварен кад је постало извесно да догађај неће наступити (чл. 1177).

Принцип ретроактивности прихватио је Италијански грађански законик, али му је ограничио домашај прописујући да се „убрани

⁵ Исто тако проф. др Слободан Перовић—проф. др Драгољуб Симојановић: Коментар Закона о облигационим односима, Културни центар Горњи Милановац и Правни факултет Крагујевац, Књига прва, 1980, стр. 297.

⁶ G. Baudry-Lacantineria—L. Barde: *Traité théorique et pratique de droit civil. Des obligations*, 2, Paris, 1902, n. 815 (види код Др Обрен Симојановић: Правни посао, Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада, Том други М—Р, Службени лист СФРЈ, Београд, 1978, стр. 1079).

плодови дугују од дана када се услов остварио” (дакле уназад), и да „остварење услова не утиче на важност послова управљања предузетих од странке којој је за време трајања истог услова припадало вршење права” (чл. 1361).

В) Дејства неостварења услова

Ако се одложни услов не испуни, сматра се да правни посао који је закључен под оваквим условом није уопште ни настао.⁷ Овде више не постоји неизвесност. Услов се није остварио. Тако, на пример, лице А прода бицикл под условом да до краја године отпутује у иностранство, а то је време истекло и лице А није отпутовало. Или, лице А купи аутомобил под условом да добије стипендију за коју је конкурисало, па стипендију не добије. Располагања која је у међувремену вршио преносилац важе, консолидована су. Без значаја је да ли је трећи био савестан или не, тј. да ли је знао да је правом условно располагао пре тога или не. Супротно, располагања стицаоца не важе, сматра се да их није ни било. Купац, макар он био и поштен поседник купљене ствари, дужан је вратити продавцу користи које је од ње имао, јер би се иначе безразложно обогатио на штету продавца.⁸

Према Француском грађанском законнику, ако је уговор закључен под позитивним условом, сматра се да је услов изостао ако је предвиђено време истекло а догађај није наступио. Ако никакво време није одређено, услов се може остварити увек и сматра се да је изостао кад је постало извесно да догађај неће наступити (чл. 1176). По једној француској пресуди, и дуго закашњење у наступању догађаја (добијање административне дозволе у конкретном случају) може бити довољно за закључак да је остварење услова изостало (Montpellier, 23. јуни, 1948, D. 1948, 543).⁹ Суд ће приликом одлучивања о овоме водити рачуна пре свега о заједничкој намери странака, природи посла и околностима случаја (чл. 1175).

По модерним законцима код одложног услова способност субјекта и форма правног посла цени се по моменту закључења прав-

⁷ Тако, на пример, кад је уговорено да посреднику припада посредничка провизија за сваку мерну јединицу из закљученог посла купопродаје за коју је посредовао, па посао буде закључен уз одложни услов а услов не наступи, посреднику не припада провизија, јер се сматра да уговор закључен уз одложни услов, који није наступио, није ни закључен. (Пресуда Савезног суда Гзс 24/76. од 28. IV 1976, Збирка судских одлука, Београд, 1977, Књ. II, св. 3, одлука бр. 315)

⁸ Решење Врховног суда Хрватске Гж 645/56, Збирка судских одлука, Београд, Књ. I, св. 2, одлука бр. 349.

⁹ Др Обрен Станковић: Правни посао, Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада, Том други М—Р, Службени лист СФРЈ, Београд, 1978, стр. 1079.

ног посла, а пуноважност и дозвољеност објекта по моменту наступања услова.¹⁰

II. ДЕЈСТВА РАСКИДНОГ УСЛОВА

Правни посао закључен под раскидним условом производи правно дејство све док се услов не оствари (чл. 74. ст. 3. ЗОО). Од момента закључења правног посла па до наступања услова нема никакве неизвесности. Право по општим правилима прелази на стицаоца те он сада има право да га врши, да наплати потраживање. Ако је у питању стицање својине, власник постаје стицалац (пошто се *titulus* придружи и *modus acquirendi*), он употребљава ствар и прибира плодове, легитимисан је да подиже својинске и посесорне тужбе. Неизвесност *pendente condicione* такође постоји, али се она састоји у томе да ли ће произведена дејства опстати. Преносилац права може *pendente condicione* предузимати радње усмерене на очување права. Уопште узевши, положај преносиоца права за ово време једнак је положају који *pendente condicione* има код одложеног услова стицалац права.

Ако се раскидни услов оствари, стечено право се губи а с њим и располагања која је стицалац чинио.¹¹ Право се враћа ранијем имаоцу а послове које је у међувремену предузео консолидују се и важе.

Није спорно, ако је раскидни услов у питању, да посредник стиче провизију у моменту закључења уговора, али је спорно да ли наступом раскидног услова посредник мора вратити примљену провизију.

Према једном мишљењу посредник треба да врати износ примљене провизије, јер наступањем раскидног услова онемогућава се реализација закљученог уговора а самим тим се посредовањем не остварује очекивани економски ефект за посредничког комитента са којим је рачунао приликом закључења уговора о посредовању.

Према другом мишљењу посредник неће морати да врати износ провизије.¹² Овај став је прихватио наш Закон о облигационим одно-

¹⁰ Др Андрија Гамс—др Љилана М. Буровић: Увод у грађанско право — општи део, једанаесто, новим прописима прилагођено издање, „Научна књига”, Београд, 1981, стр. 204.

¹¹ Настала права и обавезе из таквог правног посла престају за будуће. У овом случају значај услова приближава се року. Нпр. лице А се обавезе да ће давати својој сестри повремену помоћ док се она не уда. Потраживање сестре постоји све до њене удаје, па лице А, ако се његова сестра уда, не може да тражи повраћај помоћи. (Др Андрија Гамс—др Љилана М. Буровић: нав. дело, стр. 203)

¹² О наведеним схватањима види код *mr Марко Рајчевић*: Уговор о посредовању (докторска дисертација), Универзитет у Бањој Луци, Правни факултет, Бања Лука, април 1989, стр. 168; Др *Марко Рајчевић*: Правни аспекти посредовања, Правни факултет Бања Лука, Бања Лука, 1995, стр. 104; Проф. др *Борислав Т. Благојевић—проф. др Врлетија Круљ*: Коментар Закона о облигационим односима, Друга књига, „Савремена администрација”, Београд, 1980, стр. 322.

сима, као и Италијански грађански законик (чл. 1757. ст. 2). У чл. 823. ст. 3. Закона о облигационим односима изричито је речено: „Кад је уговор закључен под раскидним условом, остварење услова нема утицаја на посредничко право на накнаду”. То значи да у овом случају посредовање не мора да оствари одређени економски ефект за налогодавца, јер наступањем раскидног услова комитент не остварује очекивани економски ефект, а ипак се посреднику оставља износ остварене провизије.

Пуномоћ која је дата под раскидним условом такође престаје наступањем тог услова. Према трећим лицима такав ће услов имати дејство ако је у пуномоћи наведен. Иначе би производио дејство само ако је трећем лицу био познат или му је морао бити познат. Ако се ради о услову који није наведен у пуномоћи, трећем лицу се мора доказати да је код њега била испуњена наведена субјективна претпоставка, јер садржај писмене пуномоћи даје презумпцију у његову корист.

Код испуњења раскидног услова поставља се питање да ли наступање резолутивног услова има облигационоправно или стварноправно дејство. Тако, на пример, лице А каже лицу Б: „Поклањам ти сат, али ако се разведеш треба да ми га вратиш”. Лице Б се разведе, па се поставља питање да ли лице А може тражити повраћај сата облигационом тужбом која је управљена искључиво против лица Б, или би могло тужити реивиндикацијом, која је усмерена против сваког држаоца ствари. Ово је од значаја ако је лице Б у међувремену продало сат. Ако је трећи стичалац знао или морао знати да је лице Б добило сат под условом, тада је питање какав карактер има испуњење услова. Ако испуњење раскидног услова има само облигационоправни карактер, онда лице А не би могло тужити трећега јер није с њим ни у каквом односу. Супротно томе, ако испуњење услова има стварноправно дејство, тада се трећи може тужити реивиндикацијом за повраћај ствари.

У нашем праву испуњење раскидног услова има стварноправно дејство. Међутим, ради заштите начела савесности и поштења у правном промету, ако је трећи као стичалац био поштен, тада се од њега не може тражити повраћај ствари.

Ако се раскидни услов не оствари, изостане, онда стицање постаје коначно као да услова није ни било. Послови располагања и управљања које је предузео стичалац остају у важности, а послови које је предузео ранији ималац (преносилац) немају никаквог дејства.

Раскидни услов би био бесмислен код правних послова који имају за предмет једнократну чинидбу (нпр. код купопродаје). Купопродаја под раскидним условом има смисла ако се не ради само о купопродаји, већ и о истовременој размени чинидаба између купца и продавца и ако до настанка раскидног услова купац и продавац могу да користе робу или цену. Раскидни услов долази највише до

изражаја са својим завршним дејством код дуготрајних облигационих односа какви настају на основу уговора о закупу, о удруживању, осигурању, дуготрајним испорукама и сл., или ако треба пренети неко право, али се стицање за сукцесора условљава наступањем будућих неизвесних чињеница (*pactum reservati dominii*).¹³

EFFICIENCIES OF VALID CONDITION BY MODIFICATION OF LEGAL WORKS

Dr Milorad Živanović

Summary

This article elaborates legal efficiencies of legal works, concluded under dissolvable and adjourned condition and apart analyzes situations of realization and unrealisation of condition and a problem of retroactivity of efficiencies of dissolvable condition. Also, this article presents solutions of comparative law and examples of judicious practice.

Key words: efficiencies of condition, legal work, accomplishment, time of pendency, retroactivity.

¹³ Проф. др Слободан Перовић—проф. др Драгољуб Сијојановић: нав. дело, стр. 298; Купопродаја са задржавањем права располагања, односно права својине (*pactum reservati dominii*) је један модалитет уговора о купопродаји и састоји се у томе што продавац предаје ствар купцу али и даље задржава право својине, све док купац у потпуности не измири куповну цену. Купопродаја са задржавањем права располагања, односно права својине је сложен правни однос у коме, у ствари, постоје два уговора: купопродаја, која је под одложним потестативним условом (купац постаје власник уколико исплати цену у потпуности), и најам, који је модификован раскидним потестативним условом тако да престаје са коначном исплатом купопродајне цене. (Др Обрен Сијанковић—др Миодрај Орлић: Стварно право, Научна књига, Београд, 1986, стр. 125, 126).

Мр Славен Бачић
адвокат у Суботици

ФОРМАЛНИ ПРАВНИ ПОСЛОВИ ПРЕМА СУБОТИЧКОМ СТАТУТУ ОД 1779. ГОДИНЕ*

САЖЕТАК: Суботица, као и други војвођански градови, има богату нововековну правну традицију, која је, међутим, мало позната. Суботички Статут од 1779. године регулише пренос права власништва и давање наследничких изјава, те плаћање такси за ове послове, на начин који, у основи, важи и данас, и то како у погледу законских решења, тако и у погледу обичаја, па чак и терминологије.

Кључне речи: Суботица, статут, форма, правни посао, уговор, наследничка изјава, такса.

Када је Суботица 1779. године постала слободни краљевски град, инсталацију је спровела за ту прилику посебно одређена комисија на чијем је челу био комесар Андраш Влашић (Andreas Vlassics). Он је са својом комисијом у Maria Theresiopolisu (ново службено име којим је данашња Суботица била посебно почаствована од стране краљице Марије Терезије приликом добијања статуса слободног краљевског града) провео готово месец дана: од 30. августа до 26. септембра 1779. године. Током инсталације су обављане различите радње са циљем омогућавања правилног остваривања свих повластица и обавеза које су произилазиле из добивеног статуса слободног краљевског града, што је у ствари подразумевало упознавање са вршењем разних нових послова који су стајали пред градском управом.¹

* Рад примљен: 17. II 1997.

¹ Iványi István, *Szabadka szabad király város története II*, Szabadka 1892, 291—293.

Најважнији акт донет приликом инсталације Суботице био је Комисијски статут (Comissionalia Statuta).² Статут је донет 23. септембра 1779. године, а по челнику комисије која га је донела, у локалној се историографији назива и Влашићевим статутом. Писан је латинским језиком и формално се састоји из 23 члана нумерисана редним бројевима (Primo, Secundo, Tertio...). Сама садржина Статута је хетерогена, али су у основи њиме регулисана одређена темељна начела организације и делатности градског Поглаварства (Magistratus).

Нормирајући делатност Магистрата, тринаести члан Статута регулише и форму најважнијих грађанско-правних послова. Наводимо превод члана у целости:

„Тринаесто.

Будући да је обичај, да се куповине или продаје кућа и различитог земљишта на територији града, због будуће сигурности поседника, на законом прописан начин морају јавно уврстити у записник, зато се за убудуће наређује, да градски судија, у присуству бележника и трибуна, или, ако су ови заузети, са двојицом сенатора, свака два месеца размотри куповине или продаје, наравно чим време, обзиром на остале послове, то буде дозволило [и] пошто претходно буде обавештен од странака које желе дати свечану изјаву.

Но ипак, обзиром на наплату и изравнавање могућих дугова код обе благајне, нека [судија] по извршеном сређивању [дугова] прими и унесе ове [изјаве] у записнике.

Такође, нека се, по основу таксе за укњижбу, генерално одузме од појединца, два процента по форинти од куповне цене, и, по основу таксе за пренос својине, једна и по форинта.

Истом приликом, због перцептора [таксе] треба увести у земљишне рачуне под назначене рубрике.

Даље, у оном случају када је један од санаследника уступи другом свој наследни део и преузималац изврши препис само на своје име,

² Историјски архив Суботица, F: 272 pol. 15-c-55/1779. Комисијски статуту су мало познати у српској и хрватској науци. Колико нам је познато, о њима су писали само Вјекослав Клаић (*Стиаиуи града Зајреба од год. 1609. и реформа његова год. 1618*, Загреб 1912) и Златко Херков (*Стиаиуи града Зајреба од год. 1732*, Загреб 1952; *Стиаиуи града Карловаца од године 1778. in: Карловац 1579—1779*, Карловац 1979). Инсталационе комисијске статуте су својевремено добили и слободни краљевски градови Нови Сад и Сомбор. Историјски архив Сомбор, Фонд Магистрата слободног краљевског града Сомбора (1749—1918), акт бр. 11/1749; Историјски архив Нови Сад, Фонд Магистрата Новог Сада, Савет—Поглаварство, F. Fasc. Sub H/1748. Уз кратки предговор приређивача и без икаквих коментара у погледу саме статутарне садржине, црквенословенски превод Новосадског статута је публикован: Душан Поповић, *Стиаиуи краљевске слободне вароши Новог Сада из 1748*, Гласник Историскиг друштва у Новом Саду VI/3, Сремски Карловци 1933, 196—204. Док су Суботички и Сомборски статут састављени само на латинском језику, дотле се у Новосадском архиву налазе примерци сачињени на латинском, црквенословенском и мађарском језику.

зато нека од таквог преписа један од санаследника у стварности користи наследно право другог, у погледу [његовог] наследног дела.

Више и даље, у оба постојећа случаја, за састављање и отпра-вљање исправе о преносу и изјави, осим једне и по форинте по основу таксе за пренос, нека се за бележника захтева 55 денара, [који] да се приме у назначене [земљишне] рачуне.

Зато се, нити судија, нити ико од сенатора или грабана, неће усудити предузети тајне куповине у приватним кућама, за неког славног купца.”³

Односни члан је вишеструко интересантан и заслужује посебну анализу.

1. Члан започиње изношењем својеврсног *ratio legis* одредбе која ће следити. Статут каже да је обичај (*mos*) да се куповине или продаје кућа и различитог земљишта на градској територији, због будуће сигурности поседника (*pro futura possessorum securitate*), на законом прописан начин (*praescripta legis modalitate*) морају јавно уврстити у записник (*publico inseri debeant Protocollo*).

Због тога је градски судија, као врховни инокосни градски орган и челник Магистрата (највишег колективног градског органа), у присуству бележника и народног трибуна (угледног челника Изабране општине — другог по важности колективног градског органа), или, ако су ови били заузети, са двојицом сенатора, разматрао (*consideat*) куповине или продаје (*emptionales aut venditionales*) свака два месеца (*singulo bimestri*), чим то дозволе остали послови и пошто претходно буде обавештен од странака које желе дати свечану изјаву (*praevia partibus... fassiones celebrare volentibus intimatione*).

³ Изворни текст:

„13io

Quandoquidem moris esset, ut Domorum alioru[m] Fundorum Civilium Emptiones, aut Venditiones pra[e]scripta legis modalitate, pro futura Possessorum securitate publico inseri debeant Protocollo, ideo pro futuro, et stabili ordinatur, ut Index Ci[vi]t[at]is p[rae]sente Notario et Tribuno, aut his occupatis cum duobus Senatoribus singulo Bimestri, dum nempe Tempus a reliquis negotiis vacaverit, pra[e]via Partibus emptionales, aut Venditionales Fassiones celebrare volentibus Intimatione consideat, inha[er]entium attamen nefors restantiarum incassationis, et Depurationis penes utramque Cassam facta Dispositione illas excipiat, et Protocollo inseri faciat. Titulo Taxa[e] autem fundualis a singulo emptionalis Pretii floreno 2 p[er]c[en]tum, et Titulo Taxa[e] Traditionalis 1 F[l]orenum] 50. in genere desum[m]antur, ad rationes Urbariales sub ibidem denotatis Rubricis in perceptorem assumendi. Casu porro in illo, dum Condivisionalium unus alteri Portionem suam cedit, et Cessionarius ad Nomen suum in Protocollo solum transcribi faceret ab ejusmodi transcriptione ideo, quod Condivisionalis unus in Portione alterius ha[er]editarium Ius virtuale foveat, pra[e]ter et ultra in utroque Casu obvientes Notario pro Confectione et Expeditione Traditionalis, et Fassionalis Instrumenti d[en]arij] 55. nonnisi Titulo Taxa[e] Traditionalis 1 1/2 F[l]orenum] exigantur, et indictas rationes assum[m]antur. Ea propter nec Iudex nec alter Senatorum, aut Civium penes clanculariam Venditionem inter privatos parietes celebratam quempiam Emptore[m] statuere audebit.”

Обзиром на наплату и изравнавање (*incassationis et depurationis*) могућих заосталих дугова (*inhaerentium restantiarum*) код обе благајне (благајне градских прихода и благајне централних прихода — све приходе су непосредно прикупљали градски органи), по извршеном сређивању (*facta dispositione*) дужничких обавеза, судија је примао изјаве и уносио их у записнике.

Изјаве су се такође уносиле и у земљишне рачуне (*urbariales rationes*) — због ажурирања пореских обавеза централних власти, које је сакупљао посебан градски орган — перцептор.

Статут предвиђа и случај да санаследници (*condivisionales*) уступе другим санаследницима свој наследни део (*portio*). У том случају, преузималац (*cessionarius*) треба да изврши препис на своје име (*ad nomen suum in protocollo solum transcribi faceret*), и од таквог преписа (*transcriptio*) један од санаследника у стварности користи наследно право другог санаследника (*alterius haereditarium ius virtuale foveat*).

Статут предвиђа три врсте таксе за ове послове: преносну таксу, таксу за састављање и отправљање изјаве, те таксу за укњижбу.

Поред тога, судији као и свим сенаторима (члановима магистрата) и грађанима је било забрањено учествовање у таквим куповинама за знамените купце које су се обављале тајно, у приватним кућама.

2. Из односног члана јасно произилзи да су уговори о власничком преносу некретнина били строго формални правни послови јер су се обавезно састављали пред надлежним градским органом. Обавезност склапања купопродајних и других уговора на територији слободног краљевског града пред магистратом је била последица постојања тзв. *fassio*.

Fassio се формално дефинише као правни акт којим се градске непокретности трајно или привремено отуђују,⁴ а фактички је она свечана изјава воље⁵ дата пред градским бележником (*notarius*, *jegyző*, *Notar*), приликом склапања уговора којим се преносило власништво или власничка права. Такво је очитовање вршила особа која је отуђивала (најчешће продајом) своју некретнину, а њена изјава се уносила у записнике (инпротоколирала).⁶ Савременим речником казано, фасија заправо означава купопродајни или неки други уговор који за предмет има некретнину (даровни, заложни, о размени итд.),⁷ а дати свечану изјаву значи склопити уговор. Такав начин склапања најважнијих грађанско-правних уговора је последица ниске писмености у друштву.

⁴ Johann von Steeger, *Darstellung der Rechte und rechtlichen Gewohnheiten der königlichen freyen Städte in Ungarn II*, Wien 1834, 15. Лат. *fateor* 2. = очитовати, изјавити.

⁵ Сагласно овоме, у Статуту је уз реч *fassio* употребљен глагол *celebrare*.

⁶ Михајло Лановић, *Приватно право Тријархија*, Загреб 1929, 275—278.

⁷ У доба Аустро-Угарске, реч фасија је код суботичких Хрвата (Буњсваца) имала нешто другачије значење, које се и данас може чути код старијих људи. Фасија је, у том смислу, судско решење о упису власништва у земљишне књиге, донето након извршеног уговорног преноса власништва (дакле, након јавно изјављене воље).

Фасија је била правоваљана само ако је дата пред бележником места где се налазила конкретна непокретност (*forum rei sitae*),⁸ па се нпр. није могла дати фасија пред сомборским органима за земљиште у суботичком атару.

Периодично разматрање изјава и уговора од стране судије и његових сарадника је подразумевало стављање евентуалних приговора на уговор од стране заинтересованих особа. Пре се свега то односило на поштовање права првокупа, али и због других могућих разлога, нпр. ради заштите штићеникове некретнине.⁹ Након тога су изјаве дате пред бележником и формално овераване.

До оверавања инпротоколиране изјаве требало је испунити евентуалне неизмирене обавезе према градској и земаљској благajни. Уколико није било никаквих приговора, уговор је овераван градским штамбиљом. У разним градовима су се уговори оверавали у различито време — према Статуту у Суботици се то чинило двомесечно, а нпр. у Загребу једном годишње — током рестаурације.¹⁰

Јавношћу се преносу власништва, како истиче Статут, осигуравала већа правна сигурност, што одговара основном смислу постојања савремених земљишних књига. У складу са тиме, недопуштено је било склапање тајних купопродајних уговора, па макар странке биле и какве утицајне особе.

3. Статут регулише и форму располагања добивеног наслеђа.¹¹

Код отуђења наследног дела припалог наследства (*alienatio hereditatis*) се, иначе, разликују две хипотетичке ситуације: када се отуђење подељена или неподељена оставина, а у оба случаја преузиматељи уступљеног наследства могу бити санаследници или особе које то нису. По природи ствари, уступање се врши уз накнаду (тада је то *emptio hereditatis*) или без ње.¹²

Суботички Статут говори само о отуђењима у корист санаследника, и то пре извршене деобе. Реч је дакле о одрицању од наследства, које је било пуноважно само ако је инпротоколирано, односно ако је градски бележник изјаву о уступању наследног дела унео у градски записник (протокол).

4. За давање форме правним пословима, граду и бележнику су се плаћале различите таксе, које су чиниле значајне градске приходе. Статут *Maria Theresiopolisa* наводи неколико врсти такси и таксене износе.

⁸ J. v. Steeger, *op. cit.*, 17.

⁹ М. Лановић, *Приватно право*, 277; J. v. Steeger, *op. cit.*, 15—17.

¹⁰ З. Херков, *Ситуацији града Загреба*, 15—16.

¹¹ При томе се користе два занимљива термина: санаследници се називају — *condivisionales*, а наследни део — *portio*.

¹² Борис Визнер, *Грађанско право*, Загреб 1962, 735—737; Михајло Вуковић и др., *Одби грађански законик с новелама и осјталним накнадним пројисима*, Загреб 1955, 402—403.

А. Приликом преноса власништва на некретнинама одузимања је (*desummantur*) односно захтевана је (*exigantur*) једна и по форинта за преносну таксу (*taxa traditionalis*). Тај се износ уносио у рубрику примљеног грунтовних рачуна (*urbariales rationes*).

Правни темељ за плаћање ове таксе је јавна и усмена изјава воља за пренос права власништва (фасија) дата пред градским бележником.¹³

Влашићева комисија је оставила градским органима *Maria Theresiopolisa* један угледни примерак обрасца грунтовних рачуна¹⁴ у којем је, међу осталим, наведена и рубрика за преносну таксу.¹⁵ Она се тамо назива таксом за исправу о изјави или преносу (*taxa literarum fassionalium sive traditionalium*). У обрасцу се истиче да ју је плаћао купац¹⁶ и потврђује се у Статуту наведени износ од једне и по форинте.¹⁷

Ова такса највише подсећа на савремену таксу која се плаћа приликом овере потписа на уговору, што данас код нас врши суд, а у многим другим земљама то чине бележници (нотари).¹⁸

В. За састављање и отправљање исправе о преносу и изјави (*pro confectioe et expeditione traditionalis et fassionalis instrumenti*) о купопродаји и уступању наследног дела, осим једне и по форинте по основу преносне таксе, за бележника се захтевало (*exigantur*) још 55 денара.

За разлику од једне и по форинте која се плаћала у корист града одн. градске благајне, 55 денара се плаћало у корист градског бележника,¹⁹ што је вероватно био његов додатни лични приход, јер се ова такса не спомиње у поменутом Влашићевом обрасцу грунтовних рачуна.

Ова статутарна такса која је плаћана бележнику може се поредити са данашњом накнадом коју уговорне стране плаћају адвокати-ма за састављање и спровођење уговора.

¹³ Златко Херков, *Граба, финансијско-правни рјечник феудалне епохе Хрватске II*, Загреб 1956, 469, 475.

¹⁴ Придев *urbarialis* овде не означава урбаре, правне акте којим су уређивани кметски односи, него значи некретнине, па су, у складу с тиме, *rationes urbariales* — грунтовни рачуни. Начелник грунтовне благајне (*cassa urbarialis*) је био грунтовничар (*urbarii praefectus; földbíró; Grundbuchverwalter*), који је водио целокупну евиденцију о преносу некретнина. У Суботици грунтовничар постоји још од 1772. године. *Iványi I., Szabadka II*, 7—8.

¹⁵ IASu F: 272 pol. 15-A-19/1779.

¹⁶ И данас важи обичај да таксе и друге трошкове везане за купопродају некретнина плаћа купац. Међутим, по важећем србијанском закону, порески обвезник је продавац, али уговорне странке ту обавезу редовно преваљују на купца.

¹⁷ 1 форинта = 100 денара или 60 крајцара.

¹⁸ Јавни бележници су раније постојали и у Војводини. Почетком деведесетих година ова установа је поново уведена у Хрватској и Словенији, чиме је правним субјектима знатно убрзано и олакшано остваривање њихових субјективних права, а и сами судови су делимично растерећени.

¹⁹ З. Херков, *Граба II*, 469.

С. На основу таксе за укњижбу купопродајних уговора у земљишне књиге (*taxa fundualis*) одузимања су (*desummantur*) два процента по форинти од куповне цене (*emptionalis pretii floreno 2 per-centum*), који су се уносили у gruntовне рачуне.

Као и данас, након закључења уговора о преносу власништва, тај је уговор и у слободним градовима требало убележити у gruntовне књиге, на име чега је наплаћивана укњижбена такса.²⁰ Ова такса се налази и у поменутом обрасцу за вођење gruntовних рачуна што га је оставила Влашићева комисија. У обрасцу се понавља у Статуту наведен таксени износ, формулисан на незнатно другачији начин: два процента од укупне цене (*a totali pretio*).²¹ У обрасцу се још наводи да је та висина таксе одређена краљевском наредбом.²²

Међутим, иако се назива укњижбеном таксом, ова статутарна такса више подсећа на савремени јавни приход пореза на промет приликом преноса власништва,²³ који се плаћа процентуално у односу на вредност правног посла, јер је у доба доношења Суботичког статута на снази био феудални систем дажбина најразличитијих врста, док је порез на промет тековина грађанског доба. Зато се може рећи да је у овој такси сублимирана савремена укњижбена такса и порез на промет.

Одредбе Статута слободног краљевског града Суботице од 1779. године које регулишу уговорни пренос власништва, давање наследничких изјава и плаћање такси за ове послове, показују да се многа од изнетих правила примењују и данас, премда уз незнатне модификације које су углавном условљене општедруштвеним развојем.

THE FORM OF LEGAL TRANSACTIONS ACCORDING TO THE STATUTE OF SUBOTICA FROM 1779

Mr Slaven Bačić

Summary

Like others towns in Vojvodina, Subotica has a rich new age legal tradition, which is, however, hardly known. The Statute of Free Royal City of Subotica from 1779 regulates the transfer of property, the declaration of inheritance and duties for that, basically, in the same way like today, in respect of laws provisions, customs, as well as terminology.

Key words: Subotica, statute, form, legal transaction, contract, declaration of inheritance, duty.

²⁰ *Ibid.*, 471.

²¹ IASu F: 272 pol. 15-A-19/1779.

²² Из овога разлога је исти двопроцентни износ ове таксе предвиђен и у комисијским статутима других градова нпр. Крижеваца из 1752, Копривнице од 1753. и Крапине из 1794. године. З. Херков, *Граба II*, 471.

²³ Порез на промет буњевачки Хрвати зову штајер (нем. Steuer), а Мађари — проценат (*százalék*).

Мр Војин Мишић
саветник у Врховном суду Србије

ПОЛОЖАЈ И ОВЛАШЋЕЊА ОШТЕЋЕНОГ КАО ТУЖИОЦА*

І. Увод

Државно право на гоњење учинилаца кривичних дела припада државним органима, са изузетком да се одређена кривична дела гоне по приватној тужби, услед чега се у кривичном поступку као тужиоци појављују јавни и приватни тужилац. За даље разматрање нису од значаја овлашћења приватног тужиоца, него оштећеног као тужиоца који под одређеним законским условима може уместо јавног тужиоца да преузме гоњење. За процесна овлашћења оштећеног као тужиоца за сада нису од значаја услови под којима он може да преузме гоњење учиниоца кривичног дела него да ли он у свим фазама кривичног поступка под истим условима има иста овлашћења као јавни тужилац, односно спорно је тумачење одредбе чл. 63. ст. 1. ЗКП по којој „оштећени као тужилац има иста овлашћења која има јавни тужилац, осим оних која припадају јавном тужиоцу као државном органу”.

Смисао ове одредбе није довољно јасан, зато што се из ње не види обим законске аналогије о процесним овлашћењима јавног и оштећеног као тужиоца, односно да ли у Закону о кривичном поступку постоје овлашћења јавног тужиоца као државног органа или су та његова овлашћења прописана у Закону о јавном тужилаштву и другим законима. Полазећи од концепције Закона о кривичном поступку намеће се неколико решења о обиму аналогије процесних овлашћења јавног и оштећеног као тужиоца, односно која су овла-

* Рад примљен: 23. VI 1997.

шћења јавног тужиоца искључиво процесне природе и да ли у Закону о кривичном поступку постоје овлашћења јавног тужиоца која му припадају као државном органу или су у томе Закону предвиђена само процесна овлашћења јавног тужиоца која по аналогији припадају и оштећеном као тужиоцу.

II. Одређивање садржине аналогије

Овлашћења јавног тужиоца као странке у кривичном поступку прописана су у Закону о кривичном поступку, али поред ових одредаба постоје одредбе и других закона у којима су прописана овлашћења јавног тужиоца, услед чега аналогија о овлашћењима јавног и оштећеног као тужиоца не обухвата овлашћења јавног тужиоца из других закона. Природа овлашћења јавног тужиоца из других закона може бити процесне или материјалноправне природе, што указује да је ова аналогија која гласи: „оштећени као тужилац има иста овлашћења која има јавни тужилац...” преширока или неодређена, зато што би давала оштећеном као тужиоцу и таква овлашћења која му нису потребна за вођење кривичног поступка против окривљеног.

Оштећеном као тужиоцу за успешно вођење поступка против окривљеног неопходна су под истим условима само процесна овлашћења јавног тужиоца прописана у Закону о кривичном поступку, зато што оштећени као тужилац не би могао без тих овлашћења успешно гонити окривљеног, односно оштећеном као тужиоцу нису потребна овлашћења јавног тужиоца из других закона за успешно гоњење окривљеног.

Ограничење аналогије на процесна овлашћења јавног тужиоца из Закона о кривичном поступку произилази из законске дефиниције оштећеног садржане у чл. 147. ст. 6. ЗКП, да је он „... лице чије је какво лично или имовинско право кривичним делом повређено или угрожено”, зато што оштећени као тужилац у кривичном поступку остварује кривичноправну заштиту повређених или угрожених својих субјективних личних или имовинских права, за чега су му потребна процесна овлашћења јавног тужиоца.

Прешироко дефинисана аналогија овлашћења јавног и оштећеног као тужиоца у пракси не би стварала велике проблеме зато што би њен домашај био сведен у реалне процесне границе, да не постоји њено ограничење, које гласи: „... осим оних (овлашћења) која припадају јавном тужиоцу као државном органу”. Ово ограничење аналогије заједно са напред наведеним њеним недостацима чини њу потпуно нејасном, зато што се два општа појма међусобно ограничавају. Нејасно је како се појам „иста овлашћења” јавног тужиоца може ограничити појмом његових овлашћења „као државног органа”, што неминовно дозвољава да се произвољно одређују процесна овла-

шћења оштећеног као тужиоца и услови за њихово вршење. Правно догматски недопустиво је да је позитивна генерална клаузула „иста овлашћења” ограничена негативном генералном клаузулом „осим оних (овлашћења)” уместо негативном клаузулом енумерације тачно наведених овлашћења јавног тужиоца која не припадају оштећеном као тужиоцу.

III. Одређивање негативне енумерације

Неке одредбе Закона о кривичном поступку омогућавају да се одреди негативна енумерација процесних овлашћења оштећеног као тужиоца. Примера ради може се навести да оштећени као тужилац на основу чл. 467. ст. 1. ЗКП не може бити тужилац у поступку против малолетника, да оштећени као тужилац на основу чл. 370 ст. 1. ЗКП није овлашћен да у жалбеном поступку стави предлог уместо јавног тужиоца, зато што је оштећени као тужилац овлашћен на основу чл. 369. ЗКП да изјави одговор на жалбу одбране. Оваквим или сличним поступцима тумачења одредаба Закона о кривичном поступку могла би се дефинисати негативна енумерација овлашћења која не припадају оштећеном као тужиоцу, али овај поступак не би могао да резултира тачном негативном енумерацијом због непрецизности терминологије Закона о кривичном поступку која без критеријума користи термин „јавни тужилац” изузев случајева који се искључиво односе на оштећеног као тужиоца и приватног тужиоца. Терминологија Закона о кривичном поступку не дозвољава да се на основу ње утврде овлашћења која припадају само јавном тужиоцу, која припадају само оштећеном као тужиоцу, односно приватном тужиоцу и која припадају јавном, оштећеном и приватном тужиоцу, зато што не користи законски термин „тужилац” из чл. 147. ст. 7. ЗКП за овлашћења која припадају јавном, оштећеном и приватном тужиоцу.

Овакво законодавно стање намеће две солуције, и то: да је оштећени као тужилац у свему изједначен у процесним овлашћењима са јавним тужиоцем што би произилазило из граматичког тумачења одредаба Закона о кривичном поступку уз примену чл. 147. ст. 7. ЗКП или мање сигурну солуцију да се логичким, системским и циљним тумачењем одредаба Закона о кривичном поступку одреде процесна овлашћења јавног тужиоца која не припадају оштећеном као тужиоцу.

Циљно тумачење би дало резултат да су оштећени као тужилац и јавни тужилац у свему изједначени у процесним овлашћењима, зато што је циљ кривичног поступка „омогућавање примене кривичног права на конкретан случај” (Васиљевић др Тихомир: *Систем кривичног процесног права СФРЈ*, 1964, стр. 16), услед чега између ових тужилаца не би могла постојати било која разлика у њиховим

процесним овлашћењима. Ово тумачење би дало за резултат сасвим другу негативну енумерацију да јавном тужиоцу не припадају посебна овлашћења оштећеног и приватног тужиоца, односно добија се нешто сасвим другачије од генералне негативне клаузуле да оштећеном не припадају овлашћења која припадају јавном тужиоцу као државном органу.

Логичко и системско тумачење одредаба Закона о кривичном поступку о овлашћењима јавног тужиоца и оштећеног као тужиоца не могу по својој природи да пруже тражени резултат, зато што се овим тумачењима одређује нормативна садржина прописа односно веза између правне норме и предмета њеног регулисања, услед чега су ова тумачења неподобна за одређивање субјеката нормативних овлашћења.

Неостављајући по страни резултат добијен циљним тумачењем одредаба Закона о кривичном поступку по којем би оштећени као тужилац имао иста процесна овлашћења као и јавни тужилац и узимајући у обзир да остали наведени начини тумачења не доприносе разрешењу обима процесних овлашћења оштећеног као тужиоца потребно је обрадити основе из којих произилази право јавног тужиоца и оштећеног као тужиоца на гоњење окривљеног.

IV. Основи права на гоњење

Основ јавног тужиоца на гоњење произилази из начела официјелности прописаног у чл. 17. ст. 1. и ст. 2. ЗКП по коме се кривични поступак покреће по захтеву јавног тужиоца за кривична дела која се гоне по службеној дужности и начела легалитета по коме је јавни тужилац дужан да у границама начела официјелности предузме кривично гоњење ако постоје докази да је учињено кривично дело које се гони по службеној дужности. Оба ова начела организовања јавне оптужбе не указују да јавном тужиоцу припадају већа процесна овлашћења од оштећеног као супсидијарног тужиоца за гоњење кривичних дела по службеној дужности, зато што је исти предмет гоњења јавног и оштећеног као тужиоца. Правно политички разлог за организацију оптужбе посредством јавног тужиоца је заштита друштва од криминалитета као највишег циља кривичног права, а ово је и разлог супсидијарном поверавању оптужбе оштећеном као тужиоцу у случају погрешне примене јавног тужиоца основа на којима се заснива јавна оптужба. Истоветност правно политичког основа за поверавање оптужбе јавном тужиоцу и њеног супсидијарног поверавања оштећеном као тужиоцу представља још један аргумент да јавни тужилац и оштећени као тужилац имају истоветна овлашћења у кривичном поступку.

Ради потпуности излагања неопходно је навести и законски основ из кога произилази право оштећеног као тужиоца на гоњење,

а то је одредба чл. 147. ст. 6. ЗКП по којој је „оштећени лице чије је лично или имовинско право повређено или угрожено кривичним делом”, односно основ оштећеног као тужиоца за гоњење је кривично правна заштита његових приватних права и интереса. Основи јавног и оштећеног као тужиоца за гоњење на први поглед су потпуно различити, али то није тачно, зато што се општи појам кривичног дела састоји од стварносних и вредносних судова, боље речено закључака. При оцени конкретног кривичног дела стварносни закључци су његова противправност, одређеност у кривичном закону и урачунљивост окривљеног док су вредносни закључци друштвена опасност дела, виност окривљеног заједно са оценом да из доказа произилази основана сумња да је одређено лице учинило кривично дело (чл. 157. ст. 1. ЗКП). Разлика између стварносних и вредносних судова односно закључака је у томе што су стварносни закључци егзактни, док су вредносни закључци више или мање аргументоване оцене о вредности или невредности неке појаве или догађаја. За оцену вредносних елемената кривичног дела подједнако су квалификовани јавни и оштећени као тужилац, зато што из повреде или угрожавања личног или имовинског права оштећеног произилазе стварносни и вредносни закључци о постојању конкретног кривичног дела. Неегзактност вредносних закључака о елементима конкретног кривичног дела претвара начело легалитета у њему супротно начело опортунитета кривичног прогона на коме се заснива оцена оштећеног као тужиоца о гоњењу лица које му је кривично дело повредило или угрозило његова лична или имовинска права.

Све ово указује да јавни и оштећени као тужилац на основу истоветних оцена предузимају кривично гоњење, услед чега нема разлога да они са различитим процесним овлашћењима и процесним условима гоне учиниоца.

V. Услови за преузимање гоњења

Основно правило о преузимању гоњења оштећеног као тужиоца садржано је у чл. 17. ст. 3. ЗКП у коме је прописано „ако јавни тужилац нађе да нема основа за покретање или продужење кривичног поступка, на његово место може ступити оштећени као тужилац под условима предвиђеним овим законом”, услед чега остаје да се разјасни да ли постоје процесне сметње да оштећени гони окривљеног под истим условима као и јавни тужилац или не. Без истоветних услова оштећеног као тужиоца са условима под којима јавни тужилац гони, нема значаја што оштећени као тужилац има иста процесна овлашћења као и јавни тужилац, услед чега је потребно размотрити одредбе Закона о кривичном поступку у којима су прописани услови за вођење преузетог гоњења и да ли оштећени као тужилац без процесних сметњи може окончати преузето гоњење или не. За

даље разматрање нису од значаја услови за преузимање гоњења него је интересантно да ли оштећени као тужилац може из процесних разлога изгубити преузето право на гоњење, или не, зато што у Закону о кривичном поступку не постоји ниједна принудна одредба у којој би било прописано да због њеног непридржавања јавни тужилац губи право на започето гоњење, односно, он само својом изјавом пред судом може одустати од започетог гоњења. То значи да је суд само на основу одустанка јавног тужиоца од гоњења овлашћен да оконча започети кривични поступак, али није овлашћен да због његовог непоштовања процесних правила, само из процесних разлога, одбаци његову оптужбу.

Губитак права оштећеног као тужиоца на преузето гоњење прописано је у чл. 62. ст. 1. и 2. у вези са чл. 58. ст. 2. до 4. ЗКП и у чл. 176. ст. 3. ЗКП, услед чега је потребно размотрити ове случајеве у којима Закон о кривичном поступку претпоставља да је оштећени као тужилац одустао од гоњења. Правна природа претпоставке из чл. 62. ст. 1. и 2. у вези са чл. 58. ст. 2. до 4. ЗКП да је она оборива за разлику од претпоставке из чл. 176. ст. 3. ЗКП да је она необорива, односно фикција о одустанку оштећеног као тужиоца од гоњења.

VI. Оборива претпоставка о одустанку

У одредбама чл. 62. ст. 1. и 2. у вези са чл. 58. ст. 2. до 4. ЗКП прописано је „ако оштећени као тужилац не дође на главни претрес иако је уредно позван, или му се позив није могао уручити због непријављивања суду промене адресе или боравишта, сматраће се да је одустао од гоњења” уз право да на основу чл. 62. ст. 2. у вези са чл. 58. ст. 2. до 4. ЗКП тражи повраћај у пређашње стање због недоласка на главни претрес. Ово ограничење оштећеног као тужиоца чини велику разлику у односу на процесни положај јавног тужиоца, зато што је у чл. 299. ст. 1. ЗКП прописано „ако на главни претрес, који је заказан на основу оптужнице јавног тужиоца, не дође јавни тужилац или лице које га замењује, главни претрес ће се одложити”. Разлика у процесним положајима јавног и оштећеног као тужиоца због недоласка на главни претрес је у томе што се због одсуства са главног претреса јавног тужиоца главни претрес одлаже, а због одсуства оштећеног као тужиоца обуставља кривични поступак на основу чл. 299. ст. 2. ЗКП, дакле, на основу аналогног решења из чл. 62. ст. 1. и 2. у вези са чл. 58. ст. 2. до 4. ЗКП.

Остаје да се разјасни због чега Закон о кривичном поступку прави оволику разлику у процесним положајима између јавног и оштећеног као тужиоца, односно, због чега се у односу на оштећеног као тужиоца у толикој мери фаворизује окривљени да се против њега из чисто процесних разлога мериторно обуставља кривични поступак. Овакво законодавно решење насупрот циљу кривичног

права апсолутизује опортунитет јавног тужиоца и фаворизује окривљеног и његове криминалне радње, односно, тешко је за ово наћи рационалне разлоге.

Извршен је покушај да се ово оправда тиме да би се спречило шиканирање окривљеног од стране оштећеног као тужиоца, што донекле може бити тачно, али ово оправдање губи сваки смисао, зато што јавни тужилац на основу чл. 63. ст. 2. ЗКП може до завршетка главног претреса преузети гоњење од оштећеног као тужиоца и тиме спречити шиканирање окривљеног.

О неравноправности оштећеног као тужиоца са јавним тужиоцем говори одредба чл. 403. ст. 3. ЗКП у којој је прописано: „ако је поступак обустављен због тога... што се по закону сматра да је (оштећени као тужилац) одустао, оштећени као тужилац не може тражити понављање поступка“. Ово законодавно решење у односу на оштећеног као тужиоца је у складу са Уставом СРЈ по коме нема места понављању кривичног поступка на штету окривљеног, али са Уставом СРЈ није у складу одредба из чл. 403. ст. 2. ЗКП да јавни тужилац због свога одустанка од оптужбе може тражити понављање поступка на штету окривљеног.

Тежак процесни положај оштећеног као тужиоца не побољшава у знатној мери његово право из чл. 62. ст. 2. у вези са чл. 58. ст. 2. до 4. ЗКП на тражење повраћаја у пређашње стање због недоласка на главни претрес, зато што суд по дискреционој оцени одлучује о молби оштећеног као тужиоца за повраћај у пређашње стање. Правноснажним одбијањем молбе оштећеног као тужиоца за повраћај у пређашње стање суд без утврђеног чињеничног стања и без примене кривичног закона из чисто процесних разлога на основу претпоставке о одустанку оштећеног као тужиоца од оптужбе и дискреционе оцене о неоснованости молбе за повраћај у пређашње стање због његовог недоласка на главни претрес одлучује мериторно о неоснованости оптужбе оштећеног као тужиоца, зато што оштећени као тужилац, у овој ситуацији, не располаже ниједним ванредним правним средством за настављање гоњења по његовој оптужби. Обустава кривичног поступка због недоласка оштећеног као тужиоца на главни претрес са одбијањем његове молбе за повраћај у пређашње стање указује да су процесно и материјално кривично право изменили своје улоге у систему права, зато што се применом процесног права као инструмента за примену материјалног кривичног права мериторно одлучује о неоснованости оптужбе оштећеног као тужиоца, односно, процесно право је у потпуности заменило примену материјалног кривичног права.

VII. Фикција о одустанку

Положај оштећеног као тужиоца погоршава законско решење из чл. 176. ст. 3. ЗКП из прве реченице ове одредбе да „истражни

судија када нађе да је истрага завршена обавестиће о томе оштећеног као тужиоца и упозориће да у року од 8 дана треба да поднесе оптужницу... а ако то не учини, сматраће се да је одустао од гоњења, па ће се поступак решењем обуставити” овоме је потребно додати, да у Закону о кривичном поступку није предвиђено да оштећени као тужилац може тражити повраћај у пребашње стање због пропуштеног рока за подизање оптужнице. Насупрот овоме, у Закону о кривичном поступку није прописан рок у коме јавни тужилац после завршене истраге мора да подигне оптужницу, али је у материјалном кривичном праву прописан тај рок у дужини трајања застарелости кривичног гоњења. Различит процесни положај јавног и оштећеног као тужиоца у односу на рок за подизање оптужнице брањен је аргументом о спречавању оштећеног као тужиоца да шиканира окривљеног, о чему је било напред речи, и аргументом економије кривичног поступка. Овај други аргументат је потпуно неприхватљив, јер би по њему за кривични поступак било неекономично да оштећени као тужилац по чијем је захтеву вођена истрага поднесе оптужницу деветог или десетог дана, дакле са једним или два дана закашњења, и да је економично да јавни тужилац поднесе оптужницу пре истека застарелости гоњења која се рачуна на пуне године. Оно што је неекономично за оштећеног као тужиоца не може бити економично за јавног тужиоца, зато што иста ствар не може бити у супротности сама са собом.

Разлика између претпостављених одустанака оштећеног као тужиоца је у томе што се одустанак може побијати молбом за повраћај у пребашње стање због недоласка на главни претрес услед чега је то оборива претпоставка, али она није оборива у случају пропуштања рока за подизање оптужнице, услед чега је она, у овом другом случају, законска фикција о одустанку. Суштинска истоветност конструкције обориве и необоротиве претпоставке, дакле фикције, указује да све што је речено о правној неодрживости обориве претпоставке утолико пре се односи и на необориву претпоставку или фикцију о одустанку оштећеног као тужиоца од гоњења.

Овакав законски положај оштећеног као тужиоца без обзира на његова истоветна процесна овлашћења са јавним тужиоцем, указује да је у кривичном поступку маргинализован значај оштећеног као тужиоца, и да је због наведена два ограничења у вођењу преузетог кривичног поступка која не важе за јавног тужиоца улога оштећеног као тужиоца сведена на минимум, што независно од изнете правне анализе доказују подаци судске статистике.

По судској статистици јавни тужилац одбацује знатан број кривичних пријава и у знатном броју одустаје од својих захтева за спровођење истраге чиме отвара простор оштећеним као тужиоцима за преузимање гоњења, али је и поред тога мали број преузетих гоњења. Разлог овој контроверзној појави су и законодавна решења о процесном положају оштећеног као тужиоца, зато што оштећени

као тужиоци због кратког, углавном осмодневног рока за преузимање гоњења, нису у могућности као лаици да преузму гоњење и за најтежа кривична дела, а поготово за лакша кривична дела. Све ово налаже, да процесни закон не може правити било какву разлику у процесном положају између јавног и оштећеног као тужиоца, зато што се ове разлике не могу превазићи тумачењем одредаба Закона о кривичном поступку и што оне нису оправдане.

Др Жељко Фајфрић
адвокат у Шиду

СЕДАМДЕСЕТ ГОДИНА ОД ДОНОШЕЊА КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА РУСКЕ СФСР*

Данас је СССР упамћен у историји као прва држава у којој је победила пролетерска револуција и тамо доживела пуни успех, тако да је експеримент под именом социјализам на тим просторима провераван пуних 70 година. Сходно томе СССР је била држава у којој је постојала једна партија која је била на власти, затим једна идеологија заштићена у истој мери у којој је била заштићена и држава. Процес тоталитаризације је текао далеко најбрже у СССР јер је већ после 34-тог дана од дана преузимања власти почело са уништењем свега онога што је супротно комунистичкој идеологији, а као пример нека послужи забрана Конституционо-демократске партије (КДП) на чијем је челу тада био Миљуков (тзв. „кадети“).

Непосредно после изведене револуције и преузимања власти у СССР је почео и грађански рат у којем су велику улогу одиграле и стране силе које су у прво време интервенисале на страни цара, а против бољшевика. То је време које је било пуно великих комешања и унутар саме Комунистичке партије, доба многих атентата, побуна итд., а што је названо једним именом „бели терор“. Томе се супроставио тзв. „црвени терор“. Совјет народних комесара је стога донео дана 5. септембра 1918. године декрет о „црвеном терору“ (Наредба о црвеном терору). Он прописује да „*идолезу стирељању сва лица уметнана у белогардејске оріанизације, завере и побуне*“.¹ Истовремено се уводе у совјетски систем и концентрациони логори за непослушне, смртна казна итд. Формира се и Сверуска изванредна комисија (ЧЕКА) која добија задатак да спроведе горе наведену Наредбу о

* Рад примљен 29. VII 1997.

¹ Г. В. Швеков: *Первый советский уголовный кодекс*, Москва 1970, стр. 44.

црвеном терору. Стога овај орган добија и право да по кратком поступку изриче и извршава казне међу којима је најчешћа казна — смртна казна. Право жалбе не постоји, а ни не може је бити јер се смртна казна извршава одмах.

У том првом периоду за кривичну област није постојао нити један пропис, тек један од закључака са Осмог конгреса Комунистичке партије (1919) налаже да сви органи власти, међу којима су и судови, морају да остварују вољу пролетаријата онако како је она изражена у декретима, а ако њих нема онда у складу са „социјалистичком правном свећу”.

Након окончања грађанског рата и коначног утврђивања власти комуниста и делимичног признања у свету, СССР од 1919. године почиње и законодавство да саображава новој идеологији. Те године донета су *Руководећа начела у кривичном праву РСФСР*. Средином 1922. године донет је и *Кривични законик Руске СФСР*. Од 1924. године у примени су *Основна начела кривичног законодавства СССР и савезних република*. Године 1925. усвојен је и Закон о кривичним делима против државе назван *О контрареволуционарним и за Совјетски Савез посебно опасним кривичним делима против друштвеног уређења*. Управо ће *Основна начела* из 1924. године и овај акт о делима против државе да буду основа за писање *Кривичног законика Руске СФСР 1926. године* који је ступио на снагу 1. 1. 1927. године, дакле пре 70 година.

Овај ће законик у основи (са мањим изменама 1931, 1934, 1938. и 1947) да важи све до 1960. године.

Кривични законик РСФСР из 1927. године је највећим делом посвећен заштити државе, тако да од укупно 148 чланова овог законика чак 105 бива посвећено управо томе.

Кривични законик садржи укупно пет глава у којима се регулишу различита кривична дела и где три главе бивају посвећене само за кривична дела која су уперена на државу. Прва глава садржи до тада у кривичном законодавству непознату групацију кривичних дела под називом „*Контрареволуционарна кривична дела*”. Међу овим делима се налазе кривична дела која су усмерена ка издаји отаџбине, шпијунажа, контрареволуционарна агитација, пропаганда итд. Казна за ова дела је углавном смртна и извршава се стрељањем. Главна карактеристика ове групације кривичних дела јесте њихово чињенично веома широко одређење где се дају само смернице које треба суд да тумачи у директној употреби. Наиме, ова дела у свом чињеничном опису не садрже неке прецизне ознаке помоћу којих би се она могла разликовати од других кривичних дела, већ законодавац упућује суду упутство „*контрареволуционарним делом сматра се свако дело управљено на...*”, што даје суду могућност да свако дело прогласи контрареволуционарним.

Друга глава Законика је такође посвећена повећаној заштити државе и то кроз кривична дела под насловом *Посебно опасна кри-*

вична дела *прошив државној уређења*. Између осталих то су кривична дела убиства, пожари, тајно или јавно држање ватреног оружја, муниције, резервних делова, избегавање војне обавезе и слично.

Трећа и четврта глава обухватају у себи кривична дела против службене дужности и кривична дела о одвојености цркве и државе.

Последња, Пета глава Законика је посвећена кривичним делима против социјалистичке имовине, заправо против привреде. Ова кривична дела су управљена према свима онима који нарушавају остварење петогодишњег плана, према онима који руше привредни систем, а нарочито су строги према одговорним лицима (руководиоцима) која немарно извршавају своју дужност. Оваква кривична дела, наглашено идеолошки, штите социјалистичку економску основицу друштва.

Осим Прве главе где је већ речено да кривична дела нису чиненично одређена већ постављена према растегљивој форми „дела управљена ка...”, исто је учињено и у Другој глави где је дата иста формула. Овакви поступци законодавца су директан плод мешања Лењина у рад још при изradi Законика 1922. године јер његова је идеја да „*треба дати циљо шире формулације јер ће тек револуционарна савест одредити мање или више примене у пракси*”², што је и учињено. Законик из 1927. године само је преузео ту идеју.

Ово није забрињавало Лењина јер је он сматрао за лошег револуционара онога којем смета неприкосновеност закона јер закон никако не сме бити препрека, а када се деси да се закон ипак испречи тада га треба или кориговати или га треба изменити.³ Стога и у борби против контрареволуције и контрареволуционара не треба нико да се либи прекорачења било којих законских оквира.⁴ Овакви теоретски ставови Лењина постају инспирација и за законску регулативу, као и за оправдање сваке могуће репресије која може послужити очувању власти у борби против њених непријатеља. У првом моменту ова се формула примењивала на контрареволуционаре током трајања грађанског рата, да би се по његовом окончању ова формула применила и у дивљим обрачунима унутар исте партије и међу истим људима који су извели револуцију.⁵

Чињеница је да и „*дрвени терор*” који је у првом моменту правдан блиском опасношћу од противника у грађанском рату, није прекидан све до Стаљинове смрти. Очигледан пример оваквом размишљању види се из овлашћења које су имали Специјални судови ГПУ (Орган државне безбедности), тзв. „*тројке*” које су имале могућност да изричу казне лишења слободе и принудног поправног рада. На овакве њихове одлуке није постојала никаква накнадна контрола. До

² Лењин, *Дела*, Том 35, стр. 230—232.

³ Лењин, *Дела*, Том 29, стр. 144 (Извештај савета народних комесара од 5. 7. 1918. године).

⁴ *Истио*, Том 29, стр. 280 и даље.

⁵ О томе је са доста детаља писао Коста Чавошки: *Револуционарни макијавелизам*, Филозофске студије XV, 1983.

1924. године ово овлашћење је дозвољавало изрицање казне лишења слободe до 3 године када се ова граница пење на 5 година, а од 1937. године на 10 година затвора да би 1948. године граница опет била подигнута, али сада на 25 година затвора. Таква је казна била у потпуном складу са речима Н. В. Криленка (Врховни јавни тужилац), да се при изрицању казне не узимају у обзир олакшавајуће околности за окривљеног већ да је једини критеријум при изрицању казне критеријум који је он назвао „*класна сврсисходност*”.⁶ Овакво понашање је било заправо диктатура што Лењин и не крије када говори: „*Да, диктатура једне партије! Ми стојимо на тој илај-форми и не можемо да сибемо...*”⁷

У Законику кривичне санкције се не називају казнама већ мерама за друштвену заштиту (одбрану), а свакако најтеже су затвор уз принудни рад, одузимање грађанских права (грађанске и политичке слободe) као и прогон из СССР-а. Постоји и смртна казна, али је Законик не назива тако већ само каже да се предвиђа примена стрељања као „*изузетну меру заштитне државе радника... у циљу борбе против најтежих злочина, који угрожавају основе совјетске власти и совјетској уређења*”. Некима од ових казни могли су бити кажњени чак и чланови породица оних који су кажњавани, а казна за таква лица се састојала углавном из прогонства у Сибир. Сматра се да је неколико милиона људи било на овај начин протерано у Сибир, где су се налазили на принудном раду у једном од многих концентрационих логора, тако да се њихов рад сматрао чак једним од најзначајнијих привредних фактора.⁸

Предвиђена је и *аналогија*. Члан 16. каже: „*Ако закон не предвиђа непосредно неко оштрије ојасно чињење, онда се основи и границе одговорности за исто одређују према члановима закона, који предвиђају најсличнија дела*”. Мислим да коментар није потребан.

Само судство је било постављено управо тако да би могло да послужи циљевима Партије, тако да Вишински наводи: „*Ми ојворено захтевамо од наших судија да извршавају ооликику диктатуру пролетаријата која одјовара ињтересима социјалистичкој народа и која је изражена у законима социјалистичке државе*”.⁹ Суд је радио по скраћеном поступку без саслушања сведока, премда се процесни поступак заснивао на доказима који су изведени на главном претресу, а за пресуде за већину кривичних дела није постојала могућност жалбе, као ни могућност помиловања. Право одбране је веома сужењено, а смртна казна се извршава одмах након изрицања. Оваквом кажњавању и стварању привида поштеног и непристрасног суђења добрим делом је придонео и Лењин својим сталним мешањем у све

⁶ Н. В. Криленко, *За њаји лети (1918—1922)*, Москва 1923, стр. 79.

⁷ Лењин, *Дела*, Том 31, стр. 65.

⁸ О кажњавању у СССР-у у томе периоду писао И. Јанковић: *Смрти у иприсутству власти*, Београд 1985.

⁹ Вишински/Ундревич, *Курс ооловноја ипроцеса*, Москва 1936, стр. 125.

области живота, па и у правосуђе и законодавство. Приликом израде Кривичног законика у писму комесару правосуђа Д. И. Курсону, Лењин оправдава смртну казну стрељањем за политичка кривична дела, да би онда и сам захтевао смртну казну за још 7 нових кривичних дела која наводи (у дотадањем предлогу смртна казна је била предвиђена за 8 кривичних дела), тако да после Лењиновог предлога, који је наравно усвојен, Кривични законик уместо 8 има чак 15 кривичних дела за која се изриче смртна казна.¹⁰ Између осталих, једно од кривичних дела за које је Лењин предложио смртну казну јесте и кривично дело пропаганде, као до тада сасвим ново кривично дело.

Једна од најтамнијих мрља из историје СССР-а јесте чин узимања таласа под претњом да ће исти бити стрељани у случају напада на државу или неко њено добро. Као таоци узимана су лица која су била блиски рођаци оних које је револуција означила непријатељима, или су по мишљењу револуционара припадници оне класе која је проглашена „буржоаском“.¹¹

Све до 1956. године, иако је било неколико законских промена, суштина остаје иста. Тек од 1956. године почињу се јављати и позитивни помаци кроз захтеве за законитошћу, за укидање извансудских органа који су до тада били активни, затим укидање посебних поступака за поступак према политичким деликвентима, укидање аналогije као и за укидање назива „контрареволуционарна кривична дела“, иако само за нека од дела, престанка кажњавања сродника деликвента, те блаже кажњавање и укидање тзв. „непријатеља“. Већина ових захтева је временом била и уважена и то кроз израду новела из 1962, 1966, 1972. и 1974. године. Ипак, од 1966. године примећује се тренд заоштравања кривично правне репресије према политичким деликвентима, тако да се део ових реформи није одразио и на положај политичких деликвената, а све у складу са изјавом Хрушчова на XX конгресу КП СССР „увид у то да диктатура пролетаријата није више и нужно потребна ниошито не значи да ће доћи до каквој ублажења друштвеној поретка и законности. Сви они који мисле да ће друштвени поредак у нашој земљи бити мање чврсти, силно ће се разочарати“.¹²

На тај начин, бар када су политички деликвенти у питању, СССР није одступио од понашања каква су имала и друге тоталитарне државе и не покушавајући нити једнога момента да сакрије идеолошку страну читавог друштвеног поретка у држави где је све било стављено на службу партији која влада. У таквом контексту и политички деликт је био само у функцији заштите такве државе и њеног идеолошког миљеа. Државни апарат у идеолошким разрачу-

¹⁰ Лењин, *Дела*, Том 35, стр. 230.

¹¹ Писмо Лењина вођама Баварске револуције почиње речима: „Да ли сте узели таоце из редова буржоазије...“, Лењин, *Дела*, Том 30, стр. 302.

¹² R. Medvedev, *Let History judge*, London 1976, стр. 197.

навањима није имао милости¹³ користећи политички деликт да би заштитио себе, али никада се не одричући тога да политичка кривична дела формулише толико широко да под његов удар долазе сви. Такви несретници би кроз идеолошки механизам били представљени као најопаснији непријатељи који заслужују само најтежу казну. Веома је упечатљиво и то да тек од 1954. године почиње да се примењује смртна казна и за она кривична дела која нису уперена против совјетске државе. Како и објаснити то да је годинама главни уџбеник за Кривично право био *Курс Совјетској кривичној љрава* у две књиге где је скоро цела прва књига била посвећена објашњењу поступка са контрареволуционарним деликтима против државе и деликтима који представљају опасност за совјетски систем власти. Активна потрага за таквим деликтима и строге казне за његове учиниоце објашњавају се терминологијом Стаљинове теорије класне борбе свргнутих класа.

Сви политички процеси из 1929—31. и 1936—38. називани су „узором социјалистичке законитости“, а улога адвоката у таквим процесима је сведена на минимум јер, како се у књизи наводи, судија и тужилац подједнако желе установити истину те стога адвокати као бранитељи нису потребни и њихова улога је углавном у томе да заведу суд на погрешан пут.¹⁴

Совјетски правни систем је кроз свој целокупни апарат био усмерен једино ка томе како најефикасније заштитити државу и у том контексту није био нимало блажи од режима у фашистичкој Италији или нацистичкој Немачкој. У многим елементима је управо обрнуто. Тамо где су се ови системи можда и трудили да сакрију истину совјетски систем се без икаквог суктезања приказао у свој правој истини. Сваки онај који је био осумњичен за политички деликт није имао скоро никакве шансе да докаже супротно, јер би се својом одбраном супроставио држави односно партији која је „непогрешива“. Такву особу коначно није имао ни ко да брани пред судом, јер „ако је икада и био споменути адвокат који брани ошћу-жсеној, онда се спомињао само као кукаван и љоражсн љрошћивник. Тада јошћ нисмо били свесни колико је кайшасћрофално низак сћа-шћус адвокатш, били смо само свесни колико су они били нећошћуларни у шћирој јавносћи“,¹⁵ стога је било веома опасно и прихватити се одбране политичког деликвента пред судом.¹⁶

¹³ *Исћо*, стр. 239, где Р. Медведев наводи да је у периоду од 1936. до 1939. на основу административног решења било стрељано око 5.000 људи.

¹⁴ О томе погледати код А. А. Пјонтовски/В. Д. Менсагин, *Курс совейскојо ушоловнојо љрава*, свеска 1, Москва 1955.

¹⁵ Dina Kaminskaya, *Final Judgement: My life as a Soviet Defence Lawyer*, London 1983, стр. 123.

¹⁶ *Исћо*, стр. 158. И иначе се кроз цело ово дело приказује положај адвоката од 1950. па до 1980. године у Совјетском Савезу. Ауторка тврди да је много адвоката било дисквалификовано због сувише велике ревности при одбрани политичких деликвента, па је и то један од разлога због којих није било могуће квалитетно бранити политичке деликвенте (дисидента).

ХРОНИКА

БЕОГРАД, 19—20. новембар 1997. — У организацији Института за судску медицину Медицинског факултета у Београду и Југословенског удружења за медицинско право, одржано је саветовање на тему: *Лекарска дијагноза као медицински и правни проблем.*

* * *

БЕОГРАД, 22. новембар 1997. — Циљ новооснованог **Удружења психолога—вештака Србије** је да се у области психолошких вештачења, у којој до сада није било никакве контроле, система и провере компетентности, установе што одређени критеријуми и правила понашања и на тај начин допринесе, не само одбрани струке психолога, већ и што бољој стручној заснованости судских одлука.

* * *

БЕОГРАД, 26. новембар 1997. — **Етички одбор Удружења правника Србије**, изнео је своје **друго саопштење за јавност**:

Заштита приватности спада у ред основних правних стандарда савремене цивилизације и представља једну од ретких области дубоког међусобног прожимања права и етике. Због тога су Кривичним законом Републике Србије, у овом домену, између осталих прописана и кривична дела *неовлашћено прислушкивање и тшонско снимање* (члан 70) и *повреда тајности писма или других поштомки* (члан 72). Због тога су и Уставом Републике Србије (члан 19) и Уставом Савезне Републике Југославије (члан 32) предвиђене могућности одступања од ових забрана само изузетно и искључиво на основу одлуке суда.

Насупрот томе, међутим, и даље је на снази одредба члана 24. Закона о основама система државне безбедности, којом се даје право функционеру који руководи пословима државне безбедности да у погледу појединих лица и организација, без судске одлуке, одступи од начела неповредивости тајне писма и других средстава општења. Иако противуставна, ова одредба је и данас применљив позитивни пропис.

Етички одбор сматра да свака повреда приватности неовлашћеним прислушкивањем или повредом тајности писма и других средстава општења, ако се спроводи без спољашње контроле рада полиције и без одлуке суда, прети да постане средство сваковрсних злоупотреба и неслућене супремације извршне власти, својствене у првом реду тзв. полицијским државама. Уједно, кршењем овог уставног начела, сви правници који омогућују примену, афирмативно тумачење или непосредно примењују поменути законски пропис, осим правне, носе и изразиту моралну одговорност за стварање социјалних напетости и ширење правне несигурности, страха, међусобног непо-

верења грађана, посредног спутавања слободe мисли и непосредног спутавања слободне комуникације и слободне размене информација, знања и схватања.

Због тога Етички одбор апелује на сва одговорна лица да до усаглашавања Закона са Уставом, непосредно примењују Устав.

* * *

НОВИ САД, 2. децембар 1997. — Одбор за обнову рада **Удружења за кривично право и криминологију Војводине** (проф. др Момчило Грубач, проф. др Станко Пихлер, Слободан Станојевић, Милан Малочић, адвокат Жарко Николић и адвокат Слободан Бељански), одлучио је да предузме све потребне мере за промену Статута и одржавање Скупштине Удружења и за организовање стручног саветовања у 1998. години, посвећеног правној проблематици прекршаја.

* * *

КОПАОНИК, 13—17. децембар 1997. — XI сусрет **Копачичке школе природног права** посвећен је Борбу Тасићу (1892—1943) и теми „**Право и стварност**”. Осим основног реферата проф. др Слободана Перовића (*Култура законитоси и природно право*), у оквиру традиционалних шест катедри (хексагон) и 28 секција изнето је још 316 реферата, штампаних у четири обимна тома часописа *Правни живот*. Међу ауторима реферата је и 26 адвоката: 23 из Београда, један из Париза и два члана Адвокатске коморе Војводине — др Јанко Кубињец (*Сиварнос и духовнос права*) и Слободан Бељански (*Правна сиварнос и њени привиди*).

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

КАМАТА И РЕВАЛОРИЗАЦИЈА ПРЕСТАЦИЈЕ (чл. 278. став 2. и чл. 190. ЗОО)

За период од 23. 01. 1994. године до 08. 04. 1994. године поверилац нема право на ревалоризацију применом стопе раста цена на мало, па нема право ни на разлику између обрачунате законске затезне камате од 15% на годишњем нивоу до обрачунате стопе раста цена на мало.

Из образложења

Из списка се види да је тужилац тражио разлику између законске затезне камате и стопе раста цена на мало за период од 24. јануара до 08. априла 1994. године која му није призната у поступку извршења пресуде.

Према становишту Врховног суда за период од 24. јануара до 08. априла 1994. године тужилац нема право на ревалоризацију применом стопа раста цена на мало па нема право ни на разлику између обрачунате законске затезне камате од 15% на годишњем нивоу до обрачунате стопе раста цена на мало за овај период. Ово са разлога што тужилац у извршењу пресуде има право од 24. јануара до 08. априла 1994. године само на стопу од 15% годишње према чл. За Закона о висини стопе затезне камате („Службени лист СРЈ” бр. 24/94) којим је прописано „изу-

зетно од одредаба чл. 1. ст. 2. до 4. овог закона за период од 24. јануара 1994. године до дана када савезна организација надлежна за послове статистике објави месечни коефицијент раста цена на мало за март 1994. године затезна камата обрачунава се по стопи од 15% годишње”. Дакле, како је коефицијент раста цена на мало објављен 8. априла то произилази да за период од 24. јануара до 8. априла 1994. године тужилац има само право на 15% годишње и нема право да му се основица ревалоризује применом стопе раста цена на мало. Међутим, због методологије обрачуна Савезног завода за статистику објављени подаци за фебруар месец представљају стопе раста за претходне месеце а не стопе раста за фебруар и као такве нису примењиве јер не одговарају стварном стању. Тужилац заправо има право на ревалоризацију само до 03. јула 1993. године а од тада право на законску затезну камату.

(Врховни суд Србије, Прев. 503/95. и Пзз. 3/96 од 31. 01. 1996)

Измене и допуне Закључка бр. 1/93. донетог на Саветовању Савезног суда, Врховног војног суда, Врховног суда Србије, Врховног суда Републике Црне Горе и Вишег привредног суда у Београду 16. и 17. новембра 1993. године.

Када је због високе инфлације број новчаних јединица на коју обавеза гласи обезвређен, повериоцу припада, сагласно начелу једнаких вредности узајамних давања, валоризовани износ по стопи раста цена на мало према подацима надлежног савезног органа за послове статистике, ако законом или уговором није другачије предвиђено.

Валоризација важи под условом да поверилац није у целини обезбеђен уговорном индексном клаузулом или на други начин. Ако је делимично обезбеђен, валоризација важи за необезбеђени део.

Од дана падања дужника у доцњу, уместо валоризације новчане обавезе на наведени начин, ако штету због доцње не покрива затезна камата, поверилац може да тражи разлику до потпуне накнаде штете на основу члана 278. став 2. Закона о облигационим односима. Штета се може састојати у губитку вредности одређене ствари коју поверилац није могао услед доцње дужника да прибави, у губитку камате на штедњу или у каквом другом губитку.

Повериоцу припада затезна камата на валоризовани износ од дана са којим је валоризација извршена, ако законом није другачије одређено.

За период од 03. јула 1993. године до 24. јануара 1994. године за период доцње повериоцу поред валоризованог износа потраживања треба признати и 1,2% прописане камате.

За време од 24. јануара до 08. априла 1994. године валоризација потраживања се не примењује, а повериоцу новчаног потраживања за ово време припада законска камата од 15% годишње

ЗАСТАРЕЛОСТ НАКНАДЕ ШТЕТЕ (чл. 376. став 1. ЗОО)

Накнада нематеријалне штете застарева за 3 године од када је оштећени сазнао за штету и лице које је штету учинило.

Основано се у жалби указује да је провостепени суд погрешно применио материјално право када је одбио приговор застарелости. Наиме, према чл. 376. став 1. ЗОО потраживање накнаде проузроковане штете застарева за 3 године од када је оштећени сазнао за штету и за лице које је штету учинило. У конкретном случају син односно брат тужилаца је погинуо 03. 10. 1991. године, а тужба је поднета 11. 03. 1996. године, дакле по протеклу 3 године, иако су тужиоци знали за погибију З. и починиоца штете. Штавише, они су у вансудском поступку добили одређену накнаду 20. 07. 1992. године, када су свим извесно знали за све елементе из чл. 376. став 1. ЗОО па је и од тог момента протекло 3 године.

(Окружни суд у Новом Саду, пресуда бр. Гж. 3095/96. од 25. 12. 1996)

НАСЛЕДИВОСТ НЕИМОВИНСКЕ ШТЕТЕ (чл. 204. став 1. ЗОО)

Потраживање накнаде нематеријалне штете прелази на наследнике само ако је признато правноснажном одлуком или писменим споразумом.

Из образложења

Нижестепени судови одбијају тужбени захтев тужилаца сматрајући да је право на накнаду нематеријалне штете лично право па пошто је титулар тог права сада покојни Ј. Ј. умро у току ове парнице, то тужиоци као његови наследници раније утврђено потраживање по наведеном основу не могу наследити нити имају право на валоризацију штете.

Изложено становиште није правилно.

По члану 204. став 1. ЗОО потраживање накнаде нематеријалне штете прелази на наследнике само ако је признато правноснажном одлуком или писменим споразумом.

У овом случају постоји правноснажна судска одлука (П. 8053/91) о праву и обавези на накнаду нематеријалне штете

правном претходнику тужилаца, па такво потраживање прелази на наследнице у смислу цитиране одредбе.

У овој парници не решава се о праву тужилаца на накнаду нематеријалне штете, већ се врши валоризација потраживања (очување супстанце) због његове обезвређености утицајем хиперинфлације. За валоризацију потраживања по правилу није битно из ког односа оно потиче нити се у овој врсти парнице преиспитује прав-

ни основ како су то чинили нижестепени судови. Правни основ је већ утврђен, па тужиоци (наследници) треба да докажу право на тзв. „инфлаторну штету” из чл. 278. став 2. ЗОО у вези са чл. 190. ЗОО

(Врховни суд Србије, пресуда бр. Рев. 2579/96. од 29. октобра 1996)

Одабрао и приредио:

Дејан Укропина

адв. приправник у Новом Саду

СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА одржане 28. 11. 1997. године

1. Бабић Вишекруна Љиљана, дипломирани правник, рођена 14. 09. 1964. године, уписује се 28. 11. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Жарка Зрењанина 14а/3.

2. Нонковић Бранко, дипломирани правник, рођен 11. 03. 1953. године, уписује се 28. 11. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Шиду, Марка Орешковића 49.

3. Кундаковић Слободан, дипломирани правник, рођен 14. 02. 1969. године, уписује се 28. 11. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Његошева 1а.

4. Керавица Александра, дипломирани правник, рођена 11. 09. 1967. године, уписује се 28. 11. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Драгише Брашована 14/б.

5. Тодоровић Силвана, дипломирани правник, рођена 22. 06. 1959. године, уписује се 28. 11. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Благоја Паровића 9б.

6. Шандор Ксенија, дипломирани правник, рођена 26. 07. 1966. године, уписује се 28. 11. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Врбасу, Маршала Тита 83.

7. Петковић Радосав, дипломирани правник, рођен 02. 10. 1959. године, уписује се 28. 11. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Србобрану, Светог Саве 1.

8. Пасек Стефанија, дипломирани правник, рођена 09. 12. 1957. године, уписује се 02. 12. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Беочину, Светосавска бб.

9. Старчевић Страхиња, дипломирани правник, рођен 19. 08. 1937. године, уписује се 28. 11. 1997. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, Мите Поповића 1.

10. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Гверо Мирјана, рођена 25. 10. 1971. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Поскић Маријане, адвоката у Панчеву, дана 28. 11. 1997. године, у трајању од две године.

11. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Глигорић Србан, рођен 23. 08. 1971. године, на адвокатско-приправ-

ничку вежбу код Чешљевић Момчила, адвоката у Србобрану, дана 28. 11. 1997. године, у трајању од две године.

12. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Момчиловић Драгана, рођена 20. 02. 1974. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Продановић Драгана, адвоката у Новом Саду, дана 28. 11. 1997. године, у трајању од две године.

13. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Васиљевић Гордана, рођена 04. 02. 1964. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Михајловић Недељка, адвоката у Новом Саду, дана 08. 12. 1997. године, у трајању од две године.

14. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Ивковић Динко, рођен 02. 08. 1973. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Ивковић Беле, адвоката у Суботици, дана 28. 11. 1997. године, у трајању од две године.

15. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Радованац Небојша, рођен 03. 01. 1970. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Козомора Милана, адвоката у Новом Саду, дана 28. 11. 1997. године, у трајању од две године.

16. Малешевић Зорану, адвокату у Врбасу престаје право на обављање адвокатске делатности те се исти дана 28. 11. 1997. године брише из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине. — Станисављевић Драгомир, адвокат у Врбасу, одређује се за преузиматеља канцеларије Малешевић Зорана.

17. Вићић Јовану, адвокату у Зрењанину престаје право на обављање адвокатске делатности те се исти дана 01. 06. 1997. године брише из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине. — Бирчаковић Стјепан, адвокат у Зрењанину, одређује се за преузиматеља канцеларије Вићић Јована.

18. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Старчевић Страхиња, адвокат у Сомбору, са даном 27. 11. 1997. године, због пензионисања.

19. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Рис Стојанка, адвокат у Темерину, са даном 16. 11. 1997. године, због заснивања радног односа. — Гузина Милорад, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Рис Стојанке.

20. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Грујић др Сава, адвокат у Новом Саду, са даном 18. 11. 1997. године, на лични захтев. — Грујић Сања, адвокат у Новом Саду, одређује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Грујић др Саве.

21. Узима се на знање да је Радошевић Виолета, адвокат у Новом Саду, привремено спречена да обавља адвокатску делатност почев од 14. 10. 1997. године, због породичног одсуства. — Малужков Зорка, адвокат у Новом Саду, поставља се за привременог заменика Радошевић Виолети, адвокату у Новом Саду.

22. Узима се на знање да је Кубињец др Јанко, адвокат у Бачком Петровцу, након привремене спречености, наставио са радом почев од 03. 11. 1997. године. — Стулар Милан, адвокат у Новом Саду, разрешава се дужности привременог заменика Кубињец др Јанка, адвоката у Бачком Петровцу.

23. Узима се на знање да је Дупало Јасна, адвокатски приправник у Новом Саду, прекинула адвокатско-приправничку вежбу код Селаковић Светлане, адвоката у Новом Саду, дана 30. 11. 1997. године, те да исту наставља код Кеметер Зорана, адвоката у Сремској Митровици, дана 01. 12. 1997. године.

24. Узима се на знање да је Продановић Љиљана, адвокат у Бечеју, променила презиме у Продановић Рајић.

25. Узима се на знање да је Живановић Верица, адвокат у Панчеву, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Банијска 16, почев од 12. 11. 1997. године.

26. Узима се на знање да је Табаковић Сениша, адвокат у Старој Пазови, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Светосавска 2, почев од 01. 11. 1997. године.

27. Узима се на знање да је Татић Драгиша, адвокат у Суботици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Петра Драпшина 4, почев од 05. 11. 1997. године.

28. Узима се на знање да је Шандоров Миленко, адвокат у Панчеву, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Народног фронта 6, почев од 02. 12. 1997. године.

29. Одобрава се уговор о заступању, закључен дана 26. 11. 1997. године између ДД „Руматранс“ из Руме и Ратковић Влатка, адвоката у Руми.

30. Одбија се одобравање уговора о заступању, закљученог дана 03. 11. 1997. године између Скупштине општине Стара Пазова из Старе Пазове, и Балабановић Мирјане, адвоката у Новој Пазови.

Управни одбор

САДРЖАЈ „ГЛАСНИКА” ЗА 1997. ГОДИНУ

ЧЛАНЦИ

БОГИЋЕВИЋ др ЧЕДОМИР:

Односи радног и управног права, 1—2, стр. 5.

ФАТИЋ др БРАНИСЛАВ:

Колективни уговор у привреди, јавним службама и државним органима у условима транзиције, 1—2, стр. 19.

ЦВЕЈИЋ ЈАНЧИЋ др ОЛГА:

Кривична дела против достојанства личности и морала као индикације за дозвољени прекид трудноће, 4, стр. 107.

РЕЛИЋ др ЈОВИЦА:

Самоанализа као значајан чинилац побољшања здравственог стања и правног положаја извршилаца кривичних дела оболелих од шизофреније ако су под „заклетвом”, 4, стр. 113

ЛУНЧАР мр ЗОРАН:

Улога органа управе у поступку експропријације, 4, стр. 122.

ПАЈВАНЧИЋ др МАРИЈАНА:

Немогућност шефа државе да обавља своје дужности, 5, стр. 175.

УКРОПИНА ДЕЈАН:

Сукцесија државе у области државних архива, 5, стр. 183.

САЛМА др ЈОЖЕФ:

Узрочност у деликтном праву, 6, стр. 215

СТЕПАНОВ др РАДИВОЈ и ДЕСПОТОВИЋ мр ЉУБИША:

Пледоаје за демократију Слободана Јовановића, 7—8, стр. 267

БАБИЋ др МИЛОШ:

Мере безбедности медицинског карактера, 7—8, стр. 273.

ЈОВАШЕВИЋ др ДРАГАН:

О правној заблуди у кривичном праву, 9, стр. 311.

КУБИЊЕЦ др ЈАНКО:

Матрице цивилизације, 10, стр. 371.

ЦИГЛЕР мр СНЕЖАНА:

О циљевима кривичног поступка, 10, стр. 379.

РЕЛИЋ др ЈОВИЦА:

Чиниоци који ометају или подстичу психолошки третман извршилаца кривичних дела оболелих од шизофреније ако су под „заклетвом”, 11, стр. 423.

ЖИВАНОВИЋ др МИЛОРАД:

Дејства пуноважног услова код модификације правних послова, 12, стр. 479

БАЧИЋ мр СЛАВЕН:

Формални правни послови према суботичком Статуту од 1779. године, 12, стр. 488

РАСПРАВЕ

ГАЈИЋ ДУШАН:

Нова решења у Закону о основама радних односа, 1—2, стр. 30.

ДОБРОСАВЉЕВ СВЕТОЗАР:

Застарелост потраживања, 1—2, стр. 43.

ПИХЛЕР др СТАНКО:

„Lex specialis” и злоупотреба парламента, 3, стр. 66.

ЈЕРКОВИЋ Л. ЈОВАН:

Реални терети као предмет уписа у катастар непокретности, 3, стр. 73.

КНЕЖЕВИЋ Д. МОМЧИЛО:

Нека питања односа „презумпције невиности” и изузећа судија у кривичном поступку, 4, стр. 143.

ДЕЛИБАШИЋ др ТОМИЦА:

Положај предузетника у светлу нових законских решења, 6, стр. 233.

ВОРГИЋ др НИКОЛА:

Уклањање (спречавање) правоћности жалбом трећег лица (умешача) — коментар једне одлуке, 6, стр. 244.

НОВАКОВИЋ СТАНИСЛАВ:

Преиначење тужбе и пресуда због изостанка, 7—8, стр. 288.

ТЕШИЋ МАРКО:

Лично име као елемент за идентификацију физичких лица, 7—8, стр. 290.

ФИЛИПОВИЋ ФИЛИП:

Легализација домаћих исправа ради употребе у страниој држави, 9, стр. 328.

ПАЈВАНЧИЋ др МАРИЈАНА:

Гласање — празнине и непрецизности у прописима, 9, стр. 333.

ПИХЛЕР др СТАНКО:

Дилеме у вези са спољном контролом полиције, 10, стр. 388.

МРШЕВИЋ др ЗОРИЦА:

Неки недозвољени докази у америчком кривичном поступку, 10, стр. 393.

ЈЕРКОВИЋ Л. ЈОВАН:

Тужба за брисање уписаног права у катастру непокретности (Забележба покретања поступка), 11, стр. 429.

КОРХЕЦ мр ТАМАШ:

Правна регулатива вишејезичних натписа у Републици Србији и њихово спровођење у Војводини, 11, стр. 439.

ГАЈИЋ ДУШАН:

Остваривање права запослених на штрајк, 11, стр. 448.

МИШИЋ мр ВОЈИН:

Положај и овлашћења оштећеног као тужиоца, 12, стр. 495.

АДВОКАТУРА

ВЕБЕР БОРБЕ:

Извештај о раду Управног одбора и других органа Коморе, 3, стр. 57.

БЕЉАНСКИ СЛОБОДАН:

Правна држава и адвокатура, 5, стр. 163.

МИХАЈЛОВИЋ ЈОВАН:

Адвокатура и фискални прописи, 5, стр. 167.

БЕЛИЋ МАРИЈА:

Редовна годишња Скупштина Адвокатске коморе Војводине, 5, стр. 173.

СТАНИВУКОВИЋ ГОРАН:

XLI конгрес Међународне уније адвоката у Филаделфији, 3—7. IX 1997, 10, стр. 409.

ГЛЕДИШТА

БИСАЛОВ МИОДРАГ:

Голо право (*nudum ius*), 3, стр. 79.

МИЉЕВИЋ ВЛАДИМИР:

Штрајк адвоката — за или против?, 3, стр. 83.

ВУЧЕВИЋ МИЛОШЕВ ЗОРАН:

Годишњица која није смела бити забрављена, 5, стр. 196.

Уређивачки одбор „ГЛАСНИКА“:

Годишњица као повод за политичке подјуре, 5, стр. 199.

ФАТИЋ др АЛЕКСАНДАР:

Социјална димензија кризе „централно“-источне Европе после 1989. године, 9, стр. 343.

ПРИКАЗИ

ЈЕЛИЋ др ЗОРАН:

Александар Фатић: „У трагању за конвенцијом: О једној филозофској теорији завере“, 3, стр. 86.

ВУКАДИНОВИЋ др ГОРДАНА:

Слободан Перовић: „Правно-филозофске расправе“, 4, стр. 146.

ПИХЛЕР др СТАНКО:

Срџан Шаркић: „Средњовековно српско право“, 5, стр. 201.

БУЗАЦИЋ МИЛОВАН:

Др Зоран И. Јелић—др Бранислав Фатић: „Приручник за примену Закона о општем управном поступку“, 6, стр. 250.

ЧИПЛИЋ др СВЕТОЗАР:

Арсен Бачић: „Устав и уставна диктатура“, 7—8, стр. 295.

СТЕПАНОВ др РАДИВОЈ:

Др Маријана Пајванчић: „Избори — правила и прорачуни“, 9, стр. 354.

ФАТИЋ др АЛЕКСАНДАР:

Правна политика и југословенско друштво — Др Зоран Јелић: „Актуелна питања правне политике у СРЈ“, 10, стр. 405.

ПАЈТИЋ БОЈАН:

Лексикон грађанског права — јединствени подухват југословенских цивилиста, 11, стр. 454.

УКРОПИНА ДЕЈАН:

Уговор између Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима (са интегралним текстом уговора), 11, стр. 457.

ИЗ ИСТОРИЈЕ ПРАВА

ФАЈФРИЋ др ЖЕЉКО:

Седамдесет година од доношења Кривичног законика Руске СФСР, 12, стр. 504

АКТУЕЛНОСТИ

БРКИЋ СОЊА:

Поводом оснивања Друштва судија Србије, 5, стр. 192.

КОМЕНТАР ПРАВНЕ ПРАКСЕ

МЛАДЕНОВСКИ НАСЕ:

Неки проблеми у вези са опорезивањем, 3, стр. 93.

КУБИЊЕЦ др ЈАНКО:

Право на заступање као претходно питање, 5, стр. 208.

БУДАКОВ ОЛИВЕРА:

Правна квалификација кривичног дела више квалификованих убиства из чл. 47. став 2. тачка 6. КЗ РС, 7—8, стр. 298.

ВИДАКОВИЋ ИЛИЈА:

Рок извршења пресуде о враћању радника, 10, стр. 411.

ИЗБОРИ И ПРИРЕЂИВАЊЕ ПРАВНЕ ПРАКСЕ

- БУРАНОВИЋ ИЛОНА и ДОБРОСАВ- ГАЈИЋ ДУШАН:
ЉЕВ МИЛАН: 4, стр. 153; 6, стр. 254; 9, стр. 357.
1—2, стр. 53. ВЕСЕЛИНОВИЋ ПРЕДРАГ:
БУДАКОВ ОЛИВЕРА: 10, стр. 412.
3, стр. 96. УКРОПИНА ДЕЈАН:
11, стр. 469; 12, стр. 512

ХРОНИКА

- 1—2, стр. 48; 3, стр. 90; 4, стр. 150; 5, стр. 205; 6, стр. 252; 7—8, стр. 301; 11, стр. 466; 12, стр. 510

IN MEMORIAM

- Р. Ј.:
Золтан Корхеи (1931—1997), 4, стр. 157.

САОПШТЕЊА

- Са седнице Управног одбора АКВ:
1—2, стр. 55; 3, стр. 98; 4, стр. 158; 5, стр. 210; 6, стр. 257; 7—8, стр. 304; 9, стр. 362; 10, стр. 415; 11, стр. 470; 12, стр. 515
- Одлука ванредне Скупштине Адвокатске коморе Војводине, 1—2, стр. 3.
Позив за редовну Скупштину Адвокатске коморе Војводине, 3, стр. 55.
Завршни рачун за 1996. и Финансијски план АКВ за 1997, 3, стр. 62.

Свим својим члановима,
са радницима и учесницима
„Гласника“

Адвокатска
комора Војводине
и

Уређивачки одбор „Гласника“

Желе сретну
Нову 1998. годину

Теме „Гласника“ за 1997/1998. годину:
РЕФОРМА КРИВИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА
ПРАВО И ПОЛИТИКА
СУДСКА ПРАКСА И ПРИМЕНА ПРАВА
ГРАБАНСКА НЕПОСЛУШНОСТ
ВАЛТАЗАР БОГИШИЋ И ОПШТИ ИМОВНИ ЗАКОНИК ЗА КЊАЖЕВИ-
НУ ЦРНУ ГОРУ
ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ДРЖАВЉАНА БИВШИХ РЕПУБЛИКА СФРЈ НА
ТЕРИТОРИЈИ СРЈ

Уређивачки одбор „Гласника“ моли своје сараднике да текстове за
објављивање опреме уважавајући следеће сугестије:

- име, презиме, звање и занимање аутора исписати у левом углу прве страни-
це изнад наслова, у прилозима за рубрике „чланци“ и „расправе“, а за ру-
брику „прикази“ и остале рубрике, на крају текста;
- радове куцати на пуној хартији само са једне стране листа, са таквим про-
редом и рубом да на једној страни има око 28 редова са по 60 словних
места у реду;
- обим радова не би требало да прелази за чланке 15 страница, за расправе
10 страница, а за приказе и остале прилоге 6 страница;
- речи које треба да буду штампане латиницом, подвући црвеним, а речи које
треба да буду штампане курзивом подвући црним или плавим;
- фусноте сврстати по редним бројевима на крају текста, у истом прореду
као текст, уз навођење података овим редом: име или иницијал имена и
презиме аутора, назив дела или часописа, број књиге или тома (ако посто-
је), место издавања, година издавања (за часописе број и годиште), број
странице (иза скраћенице стр.); ознаку *op. cit.* користити уместо назива де-
ла и места и године издавања када се исто дело поново цитира на прескок,
а ознаку *ibid.* када се исто дело цитира узастопно;
- радове треба потписати и уз њих приложити податке о адреси, броју теле-
фона и броју жиро рачуна аутора;
- уз чланке је пожељно приложити сажетак на српском (иза наслова) и ен-
глеском језику (иза завршетка текста), са кључним речима, не дужи од по-
ловине једне куцане странице.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

излази 12 пута годишње
у месечним свескама

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 180,00 дина., за иностранство
40 USA долара (жиро-рачун број 45700-678-2-2047
са знаком „за Гласник“)

Овај број закључен је 15. XII 1997. године.

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01 од 11. априла
1991. године на ову публикацију плаћа се основни
порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: Младен Мозетић, ГРАФИЧАР, Нови Сад

Штампа: ГРАФО-ОФСЕТ, Сремска Каменица